

IV KONWENCJA GENEWSKA

Konwencja genewska o ochronie osób cywilnych podczas wojny

Genewa, 12 sierpnia 1949 r.

(Dz. U. z 1956 r., nr 38, poz. 171, załącznik)

Tytuł I

Postanowienia ogólne

Artykuł 1

Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się przestrzegać i dopilnować przestrzegania niniejszej Konwencji we wszelkich okolicznościach.

Artykuł 2

Niezależnie od postanowień, które wejdą w życie już w czasie pokoju, Konwencja niniejsza będzie miała zastosowanie w razie wypowiedzenia wojny lub powstania jakiegokolwiek innego konfliktu zbrojnego między dwiema lub więcej niż dwiema Wysokimi Umawiającymi się Stronami, nawet gdyby jedna z nich nie uznała stanu wojny. Konwencja będzie również miała zastosowanie we wszystkich przypadkach okupacji całości lub części terytorium jednej z Wysokich Umawiających się Stron, nawet gdyby ta okupacja nie napotykała żadnego zbrojnego oporu.

Jeżeli jedno z Mocarstw w konflikcie nie jest stroną niniejszej Konwencji, Mocarstwa będące jej stronami pozostaną jednak nią związane w swych wzajemnych stosunkach. Będą one również związane Konwencją w stosunku do powyższego Mocarstwa, jeżeli przyjmuje ono i stosuje jej postanowienia.

Artykuł 3

Gdyby na terytorium jednej z Wysokich Umawiających się Stron wybuchł konflikt zbrojny nie posiadający charakteru międzynarodowego, każda ze Stron w konflikcie obowiązana będzie stosować się przynajmniej do następujących postanowień:

1) Osoby nie biorące bezpośrednio udziału w działaniach wojennych, włącznie z członkami sił zbrojnych, które złożyły broń, oraz osobami, które stały się niezdolne do walki na skutek choroby, ran, pozbawienia wolności lub z jakiegokolwiek innego powodu, będą we wszelkich okolicznościach traktowane w sposób humanitarny, bez czynienia żadnej różnicy na ich niekorzyść z powodu rasy, koloru skóry, religii lub wiary, płci, urodzenia lub majątku, ani z żadnych innych analogicznych powodów.

W tym celu są i pozostaną zakazane w stosunku do wyżej wymienionych osób w każdym czasie i w każdym miejscu:

- a) zamachy na życie i nietykalność cielesną w szczególności zabójstwa we wszelkiej postaci, okaleczenia, okrutne traktowanie, tortury i męki,
- b) branie zakładników,
- c) zamachy na godność osobistą, a w szczególności traktowanie poniżające i upokarzające,
- d) skazywanie i wykonywanie egzekucji bez uprzedniego wyroku, wydanego przez sąd należycie ukonstytuowany i dający gwarancje procesowe, uznane za niezbędne przez narody cywilizowane.

2) Ranni i chorzy będą zbierani i leczeni.

Bezstronna organizacja humanitarna, jak Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, będzie mogła ofiarować swoje usługi Stronom w konflikcie.

Strony w konflikcie będą się ponadto starały wprowadzić w życie drogą specjalnych układów wszystkie lub niektóre z pozostałych postanowień niniejszej Konwencji.

Zastosowanie powyższych postanowień nie będzie miało wpływu na sytuację prawną Stron w konflikcie.

Artykuł 4

Pod ochroną niniejszej Konwencji pozostają osoby, które kiedykolwiek i w jakikolwiek sposób znalazły się w razie konfliktu lub okupacji we władzy jednej ze Stron w konflikcie lub Mocarstwa okupacyjnego, których nie są obywatelami.

Obywatele Państwa, które nie jest związane Konwencją, nie pozostają pod jej ochroną. Obywatele Państwa neutralnego znajdujących się na terytorium Państwa wojującego oraz obywatele Państwa współwojującego nie uważa się za podlegających ochronie dopóty, dopóki Państwo, którego są oni obywatelami, posiada normalne przedstawicielstwo dyplomatyczne w Państwie, w którego władzy się znajdują.

Jednakże postanowienia Tytułu II stosują się w szerszym zakresie, określonym w artykule 13. Osób pozostających pod ochroną Konwencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych, Konwencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o polepszeniu losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu lub Konwencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o traktowaniu jeńców wojennych nie uważa się za osoby chronione w rozumieniu niniejszej Konwencji.

Artykuł 5

Jeżeli Strona w konflikcie ma poważne powody do mniemania, że określona osoba, podlegająca ochronie przez niniejszą Konwencję, podejrzana jest słusznie o uprawianie na jej terytorium działalności szkodliwej dla bezpieczeństwa Państwa lub jeżeli taka działalność zostanie rzeczywiście stwierdzona, osoba ta nie będzie mogła korzystać z praw i przywilejów przewidzianych w niniejszej Konwencji, których przyznanie danej osobie mogłoby wyrządzić szkodę bezpieczeństwu Państwa.

Jeżeli osoba podlegająca ochronie przez Konwencję zostanie zatrzymana na terytorium okupowanym jako szpieg albo sabotażysta lub jeżeli zachodzi słuszne podejrzenie, że uprawia ona działalność szkodliwą dla bezpieczeństwa Mocarstwa okupacyjnego, osoba ta może być pozbawiona przewidzianego w niniejszej Konwencji prawa porozumiewania się, jeżeli będzie tego bezwzględnie wymagało bezpieczeństwo wojskowe.

W każdym z tych przypadków osoby wymienione w poprzednich ustępach będą jednak traktowane w sposób humanitarny i w razie wszczęcia postępowania sądowego nie będą pozbawione swych praw do słusznego i prawidłowego procesu, przewidzianych w niniejszej Konwencji. Odzyskają one również wszystkie swe prawa i przywileje osób podlegających ochronie w rozumieniu niniejszej Konwencji w możliwie najkrótszym terminie, uwzględniając bezpieczeństwo Państwa lub Mocarstwa okupacyjnego, zależnie od przypadku.

Artykuł 6

Niniejsza Konwencja będzie miała zastosowanie od początku każdego konfliktu lub każdej okupacji, wymienionych w art. 2.

Na terytorium Stron w konflikcie stosowanie Konwencji skończy się z chwilą ogólnego zakończenia działań wojennych.

Na terytorium okupowanym stosowanie niniejszej Konwencji skończy się w rok po ogólnym zakończeniu działań wojennych; jednakże Mocarstwo okupacyjne będzie związane na czas trwania okupacji - o ile sprawuje ono funkcje rządowe na tym terytorium postanowieniami następujących artykułów niniejszej Konwencji: od 1 do 12, 27, 29 do 34, 47, 49, 51, 52, 53, 59, 61 do 77 i 143.

Osoby podlegające ochronie, których zwolnienie, repatriacja lub ponowne zasiedlenie nastąpią po tych terminach, będą tymczasem nadal korzystały z niniejszej Konwencji.

Artykuł 7

Wysokie Umawiające się Strony będą mogły poza układami, wyraźnie przewidzianymi w artykułach 11, 14, 15, 17, 36, 108, 109, 132, 133 i 149, zawierać inne jeszcze układy specjalne w każdej sprawie, którą uznają za właściwą do oddzielnego uregulowania. Żaden układ specjalny nie może szkodzić sytuacji osób podlegających ochronie przez niniejszą Konwencję ani ograniczać przyznanych im przez nią praw.

Korzyści wypływające z tych układów będą przysługiwały osobom podlegającym ochronie dopóty, dopóki będzie się do nich stosowała Konwencja, chyba że w powyższych układach lub w układach późniejszych będą wyraźnie zamieszczone postanowienia odmienne albo że jedna lub druga Strona w konflikcie podejmie w stosunku do nich korzystniejsze środki.

Artykuł 8

Osoby podlegające ochronie nie mogą w żadnym razie zrzec się częściowo lub całkowicie praw, zapewnionych im przez niniejszą Konwencję lub ewentualnie przez układy specjalne, przewidziane w artykule poprzednim.

Artykuł 9

Konwencja niniejsza będzie stosowana przy współdziałaniu i pod kontrolą Mocarstw opiekuńczych, powołanych do obrony interesów Stron w konflikcie. W tym celu Mocarstwa Opiekuńcze będą mogły wyznaczyć poza swym personelem dyplomatycznym i konsularnym delegatów spośród swych własnych obywateli lub spośród obywateli innych Mocarstw neutralnych. Ci delegaci powinni uzyskać zgodę Mocarstwa, przy którym będą wykonywali swą misję. Strony w konflikcie będą w możliwie najszerszej mierze ułatwiały przedstawicielom lub delegatom Mocarstw opiekuńczych wypełnianie ich zadań.

Przedstawiciele lub delegaci Mocarstw opiekuńczych nie powinni w żadnym przypadku wykroczać poza ramy swej misji, określonej przez niniejszą Konwencję; powinni oni w szczególności brać pod uwagę bezwzględne wymogi bezpieczeństwa Państwa, przy którym wykonują swe funkcje.

Artykuł 10

Postanowienia niniejszej Konwencji nie stanowią przeszkody dla działalności humanitarnej Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża, jak również każdej innej bezstronnej organizacji humanitarnej, prowadzonej w celu opieki nad osobami cywilnymi i udzielanie im pomocy za zgodą zainteresowanych Stron w konflikcie.

Artykuł 11

Wysokie Umawiające się Strony będą mogły w każdym czasie porozumieć się co do powierzenia zadań przypadających na mocy niniejszej Konwencji Mocarstwom opiekuńczym jakiejś organizacji międzynarodowej, dającej całkowitą rękojmię bezstronności i sprawności.

Jeżeli osoby podlegające ochronie nie korzystają lub z jakiegokolwiek powodu przestały korzystać z działalności Mocarstwa opiekuńczego albo organizacji wyznaczonej zgodnie z ustępem pierwszym, Mocarstwo zatrzymujące powinno zwrócić się do jakiegoś Państwa neutralnego lub do takiej organizacji o podjęcie się funkcji przypadających na mocy niniejszej Konwencji Mocarstwom opiekuńczym wyznaczonym przez Strony w konflikcie.

Jeżeli nie uda się w ten sposób zapewnić ochrony, Mocarstwo zatrzymujące powinno zwrócić się do jakiejś organizacji humanitarnej, jak Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, o

podjęcie się zadań humanitarnych przypadających na mocy niniejszej Konwencji Mocarstwom opiekuńczym albo też powinno przyjąć usługi zaofiarowane przez taką organizację, z zastrzeżeniem postanowień niniejszego artykułu.

Każde Mocarstwo neutralne lub każda organizacja, do której zwróciło się zainteresowane Mocarstwo albo która zaofiarowała swe usługi w celach wyżej wymienionych powinny działać z poczuciem odpowiedzialności wobec Strony w konflikcie, do której należą osoby podlegające ochronie przez niniejszą Konwencję, oraz powinny dawać dostateczną rękojmię swej zdolności do podjęcia się wymienionych funkcji i ich bezstronnego spełniania.

Nie wolno naruszyć powyższych postanowień w drodze specjalnej umowy między Mocarstwami, z których jedno byłoby chociaż przejściowo ograniczone w stosunku do drugiego Mocarstwa lub jego sprzymierzeńców w swej swobodzie rokowań na skutek wydarzeń wojennych, zwłaszcza w przypadku okupacji całości lub znacznej części jego terytorium.

Ilekoć w Konwencji niniejszej jest mowa o Mocarstwie opiekuńczym, należy przez to rozumieć także zastępujące je organizacje w znaczeniu niniejszego artykułu.

Postanowienia niniejszego artykułu rozciągają się i mają zastosowanie do obywateli Państwa neutralnego znajdujących się na terytorium okupowanym lub na terytorium Państwa wojującego, w którym Państwo, którego są obywatelami, nie posiada normalnego przedstawicielstwa dyplomatycznego.

Artykuł 12

Mocarstwa opiekuńcze zaofiarują swe dobre usługi w celu załatwiania sporu, ilekoć uznają, że leży to w interesie osób podlegających ochronie, a zwłaszcza w razie braku zgody między Stronami w konflikcie co do stosowania lub wykładni postanowień niniejszej Konwencji.

W tym celu każde z Mocarstw opiekuńczych będzie mogło na prośbę jednej ze Stron lub z własnej inicjatywy zaproponować Stronom w konflikcie zwołanie, ewentualnie na odpowiednio wybranym terytorium neutralnym, konferencji ich przedstawicieli, a zwłaszcza władz zajmujących się sprawami osób podlegających ochronie. Strony w konflikcie będą obowiązane zastosować się do takich propozycji. Mocarstwa opiekuńcze będą mogły w razie potrzeby zaproponować Stronom w konflikcie, aby zgodziły się na udział w tej konferencji osobistości należącej do Mocarstwa neutralnego lub wydelegowanej przez Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża.

Tytuł II

Ogólna ochrona ludności przed niektórymi skutkami wojny

Artykuł 13

Postanowienia niniejszego tytułu dotyczą całej ludności krajów w konflikcie bez żadnej różnicy ze względu na rasę, narodowość, religię lub przekonania polityczne i zmiernają do złagodzenia cierpień wywołanych przez wojnę.

Artykuł 14

Już w czasie pokoju Wysokie Umawiające się Strony, a po rozpoczęciu działań wojennych Strony w konflikcie, mogą tworzyć na swym własnym terytorium, a w razie potrzeby również na terytoriach okupowanych, strefy i miejscowości sanitarne, zorganizowane w ten sposób, aby mogły chronić przed skutkami wojny rannych i chorych, kaleki, starców i dzieci w wieku poniżej lat 15, kobiety ciężarne i matki dzieci poniżej lat 7.

Od chwili wybuchu konfliktu i podczas jego trwania Strony zainteresowane będą mogły zawierać między sobą układy w sprawie uznania stref i miejscowości, które mogłyby być przez nie utworzone. Mogą one w tym celu wprowadzić w życie postanowienia przewidziane

w projekcie układu załączonego do niniejszej Konwencji wprowadzając do niego ewentualne zmiany, jakie uznają za konieczne.

Wzywa się mocarstwa opiekuńcze i Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża do ofiarowania swych dobrych usług w celu ułatwienia utworzenia i uznania tych stref i miejscowości sanitarnych i bezpieczeństwa.

Artykuł 15

Każda Strona w konflikcie będzie mogła bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem Państwa neutralnego lub organizacji humanitarnej zaproponować Stronie przeciwnej utworzenie w okolicach, w których toczą się walki, stref zneutralizowanych, mających na celu ochronę przed niebezpieczeństwem walk następujących osób, bez żadnych różnic:

a) rannych i chorych, walczących lub nie walczących,

b) osób cywilnych nie biorących udziału w działaniach wojennych i nie wykonujących żadnych prac o charakterze wojskowym podczas swego pobytu w tych strefach.

Skoro tylko Strony w konflikcie uzgodnią położenie geograficzne, administrację, zaopatrzenie i kontrolę proponowanej strefy zneutralizowanej, zostanie zawarty układ na piśmie, podpisany przez przedstawicieli Strony w konflikcie. Układ ten ustali początek i czas trwania neutralizacji strefy.

Artykuł 16

Ranni i chorzy, jak również kalecy i kobiety ciężarne będą przedmiotem ochrony i specjalnego poszanowania.

W stopniu, na jaki pozwolą względy wojskowe, każda ze Stron w konflikcie popierać będzie odszukiwanie zabitych i rannych, okazywanie pomocy rozbitkom i innym osobom narażonym na poważne niebezpieczeństwo oraz ochronę ich przed rabunkiem i złym traktowaniem.

Artykuł 17

Strony w konflikcie dążyć będą do zawarcia porozumień lokalnych w sprawie ewakuacji rannych, chorych, kalek, starców, dzieci i położnic ze strefy oblężonej lub otoczonej, jak również w sprawie dopuszczenia do tej strefy duchownych wszystkich wyznań oraz personelu i sprzętu sanitarnego.

Artykuł 18

Szpitala cywilne zorganizowane dla roztoczenia opieki nad rannymi, chorymi, kalekami i położnicami nie mogą być w żadnych okolicznościach atakowane; będą one zawsze szanowane i chronione przez Strony w konflikcie.

Państwa będące Stronami w konflikcie powinny wydać wszystkim szpitalom cywilnym dokumenty stwierdzające ich charakter szpitala cywilnego i ustalające, że budynki przez nie zajmowane nie są używane do celów, które w myśl artykułu 19 mogłyby pozbawić je ochrony.

Szpitala cywilne, jeżeli są do tego upoważnione przez Państwo, będą oznaczane godłem przewidzianym w artykule 38 Konwencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych.

Jeżeli względy wojskowe na to pozwolą, Strony w konflikcie podejmą konieczne środki, aby znaki rozpoznawcze szpitali cywilnych były wyraźnie widoczne dla nieprzyjacielskich sił zbrojnych lądowych, lotniczych i morskich, a to w celu usunięcia możliwości jakichkolwiek działań napastniczych.

Wobec niebezpieczeństwa, jakie może stanowić dla szpitali bliskość obiektów wojskowych, należy czuwać nad tym, aby szpitale były od nich możliwie najbardziej oddalone.

Artykuł 19

Ochrona należna szpitalom cywilnym może ustać jedynie wówczas, gdy wbrew ich zadaniom humanitarnym używane są one do działań szkodliwych dla nieprzyjaciela. Jednakże ochrona ustanie dopiero wtedy, gdy ostrzeżenie udzielone we wszystkich odpowiednich przypadkach z podaniem słusznego terminu pozostanie bez skutku.

Nie uważa się za działanie szkodliwe dla nieprzyjaciela faktu, że w tych szpitalach leczą się chorzy lub ranni wojskowi albo że znajduje się w nich broń ręczna i amunicja, odebrana tym wojskowym, a jeszcze nie przekazana właściwym władzom.

Artykuł 20

Personel przydzielony na stałe i wyłącznie do prowadzenia i administracji szpitali cywilnych, włączając w to personel zajmujący się odszukiwaniem, przenoszeniem, przewozem i leczeniem rannych i chorych cywilnych, kalek i położnic, będzie szanowany i chroniony.

Na obszarach okupowanych i w strefach działań wojennych personel ten będzie się legitymował kartą tożsamości, stwierdzającą charakter jego funkcji oraz opatrzoną w fotografię posiadacza i suchą pieczęć właściwej władzy. Podczas wykonywania swych obowiązków służbowych członkowie tego personelu będą również nosili na lewym ramieniu ostemplowane opaski odporne na wilgoć. Opaski te będą wydawane przez Państwo i opatrzone godłem przewidzianym w artykule 38 Konwencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych.

Wszelki inny personel przydzielony do prowadzenia administracji szpitali cywilnych będzie szanowany i chroniony oraz będzie miał prawo do noszenia wspomnianej wyżej opaski na warunkach ustalonych w niniejszym artykule podczas wykonywania swych funkcji. Karty tożsamości tego personelu wskazywać będą zadania, których wykonywanie do niego należy.

Zarząd każdego szpitala cywilnego powinien zawsze posiadać do dyspozycji właściwych władz krajowych lub okupacyjnych aktualną listę swego personelu.

Artykuł 21

Transporty rannych i chorych cywilnych, kalek i położnic odbywające się na lądzie kolumnami pojazdów i w pociągach sanitarnych lub na morzu statkami, przeznaczonymi do tych transportów, będą szanowane i chronione tak samo jak szpitale przewidziane w artykule 18 i będą oznaczane przez wywieszenie za zezwoleniem Państwa znaku rozpoznawczego przewidzianego w artykule 38 Konwencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych.

Artykuł 22

Samoloty używane wyłącznie do przewozu rannych i chorych cywilnych, kalek i położnic lub do przewozu personelu i materiału sanitarnego nie będą atakowane, lecz będą szanowane przez Strony w konflikcie podczas lotów dokonywanych na wysokościach, w czasie i na trasach ustalonych specjalnie w porozumieniu między wszystkimi zainteresowanymi Stronami w konflikcie.

Samoloty te mogą być opatrzone w znak rozpoznawczy przewidziany w artykule 38 Konwencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 roku o polepszeniu losu chorych i rannych w armiach czynnych.

W braku umowy odmiennej przelot nad terytorium nieprzyjacielskim lub nad obszarami okupowanymi przez nieprzyjaciela jest wzbroniony.

Samoloty te zastosują się do każdego rozkazu lądowania. W razie nakazanego w ten sposób lądowania samolot wraz ze znajdującymi się na jego pokładzie osobami będzie mógł po ewentualnej kontroli kontynuować swój lot.

Artykuł 23

Każda Wysoka Umawiająca się Strona zezwoli na wolny przewóz wszelkich przesyłek zawierających lekarstwa i materiały sanitarne, jak również przedmiotów potrzebnych do wykonywania praktyk religijnych, a przeznaczonych wyłącznie dla ludności cywilnej innej Umawiającej się Strony, nawet jeżeli jest nią strona nieprzyjacielska. Każda Strona zezwoli również na wolny przewóz wszelkich przesyłek zawierających niezbędną żywność, odzież i środki wzmacniające przeznaczone dla dzieci poniżej lat 15, dla kobiet ciężarnych lub położnic.

Obowiązek zezwolenia przez Umawiającą się Stronę na przewóz przesyłek wymienionych w ustępie poprzednim uzależniony jest od warunku, aby Strona ta nie miała poważnych podstaw do obaw, że:

- a) przesyłki mogą nie być dostarczone na miejsce przeznaczenia lub
- b) kontrola może nie być skuteczna, lub
- c) nieprzyjaciel może osiągnąć z tych przesyłek oczywistą korzyść z punktu widzenia wojskowego lub gospodarczego, zastępując nimi towary, które w przeciwnym razie musiałby dostarczyć lub wyprodukować, albo zwalniając materiały, produkty lub usługi, które w przeciwnym razie musiałyby być przeznaczone do produkcji tego rodzaju towarów.

Mocarstwo dopuszczające przewóz przesyłek wymienionych w ustępie 1 niniejszego artykułu może uzależnić swą zgodę od warunku przeprowadzenia na miejscu przez Mocarstwa opiekuńcze kontroli rozdziału przesyłek pomiędzy osoby mające z nich korzystać.

Przesyłki te powinny być przewożone w możliwie najszybszy sposób, a Państwo wyrażające zgodę na ich wolny przewóz będzie miało prawo określić warunki techniczne przewozu.

Artykuł 24

Strony w konflikcie podejmą niezbędne środki w celu uniknięcia pozostawienia własnemu losowi dzieci poniżej 15 lat, które zostały osierocone lub oddzielone od swych rodzin na skutek wojny, oraz w celu ułatwienia we wszelkich okolicznościach ich utrzymania, wykonywania przez nie praktyk religijnych i ich kształcenia. To ostatnie będzie w miarę możliwości powierzane osobom o tych samych tradycjach kulturalnych.

Za zgodą Mocarstwa opiekuńczego, jeżeli ono istnieje, Strony w konflikcie ułatwią przyjęcie tych dzieci przez kraj neutralny na czas trwania konfliktu, jeżeli będą posiadały gwarancje, że zasady wymienione w ustępie 1 będą przestrzegane.

Ponadto Strony dołożą wszelkich koniecznych starań, aby wszystkie dzieci poniżej lat 12 mogły być rozpoznane przez zaopatrzenie ich w tabliczki tożsamości lub w inny sposób.

Artykuł 25

Każda osoba znajdująca się na terytorium Strony w konflikcie lub na terytorium przez nią okupowanym będzie mogła przysyłać członkom swej rodziny, bez względu na miejsce ich pobytu, wiadomości o charakterze ściśle rodzinnym i będzie mogła otrzymywać tego rodzaju wiadomości. Korespondencja ta będzie przesyłana szybko i bez nie usprawiedliwionej zwłoki. Jeżeli okoliczności utrudnią lub uniemożliwią wymianę korespondencji rodzinnej zwykłą pocztą, zainteresowane Strony w konflikcie zwrócą się do neutralnego pośrednika, jak Centralne Biuro Informacji przewidziane w artykule 140, w celu określenia z nim sposobów zapewnienia wykonania ich zobowiązań w jak najdogodniejszych warunkach, w szczególności przy pomocy krajowych stowarzyszeń Czerwonego Krzyża (Czerwonego Półksiężycy, Czerwonego Lwa i Słońca).

Jeżeli Strony w konflikcie uznają za konieczne ograniczyć korespondencję rodzinną, będą mogły najwyżej nakazać używanie typowych formularzy zawierających 25 wyrazów dowolnie wybranych i ograniczyć ich wysyłanie do jednego razu na miesiąc.

Artykuł 26

Każda ze Stron w konflikcie ułatwi poszukiwania podjęte przez członków rodzin rozproszonych przez wojnę, w celu wzajemnego odszukiwania się i ewentualnego połączenia. Poprzez ona mianowicie działalność organizacji poświęcających się temu zadaniu, pod warunkiem że je uznała i że stosują się one do wydanych przez nią przepisów bezpieczeństwa.

Tytuł III

Sytuacja prawna i traktowanie osób podlegających ochronie

Dział I

Postanowienia wspólne dla terytoriów stron w konflikcie i terytoriów okupowanych

Artykuł 27

Osoby podlegające ochronie mają we wszelkich okolicznościach prawo do poszanowania ich osoby, honoru, praw rodzinnych, przekonań i praktyk religijnych, zwyczajów i obyczajów. Będą one zawsze traktowane w sposób humanitarny i chronione, zwłaszcza przed aktami gwałtu i zastraszania, przed zniewagami i ciekawością publiczną.

Kobiety będą specjalnie chronione przed wszelkimi zamachami na ich cześć, zwłaszcza przed zgwałceniem, zmuszaniem do prostytucji i wszelką obrazą wstydlivości.

Z uwzględnieniem postanowień dotyczących stanu zdrowia, wieku i płci osoby pozostające pod ochroną będą traktowane przez Strony w konflikcie, w których władzy się znajdują z takimi samymi względami, bez żadnej różnicy zwłaszcza z powodu rasy, religii lub przekonań politycznych.

Jednakże Strony w konflikcie mogą w stosunku do osób podlegających ochronie zastosować środki kontroli lub bezpieczeństwa, jakie okażą się konieczne z powodu wojny.

Artykuł 28

Żadna osoba podlegająca ochronie nie może być użyta do ochrania swoj4 obecnośc4 pewnych punktów lub okręgów przed działaniami wojennymi.

Artykuł 29

Strona w konflikcie, w której władzy znajdują się osoby podlegające ochronie, odpowiada za ich traktowanie przez swych funkcjonariuszy, co nie zwalnia jednak od odpowiedzialności indywidualnej w razie jej powstania.

Artykuł 30

Osoby podlegające ochronie będą korzystały z wszelkich ułatwień w zwracaniu się do Mocarstw opiekuńczych, Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża, krajowego Stowarzyszenia Czerwonego Krzyża (Czerwonego Półksiężycy, Czerwonego Lwa i Słońca) w kraju, w którym się znajdują, jak również do każdej organizacji, która może im przyjść z pomocą.

Te różne organizacje otrzymają w tym celu wszelkie ułatwienia ze strony władz w granicach określonych przez konieczności wojskowe lub wymagania bezpieczeństwa.

Poza odwiedzinami delegatów Mocarstw opiekuńczych lub Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża przewidzianymi w art. 143 Mocarstwa zatrzymujące lub okupacyjne ułatwią w miarę możliwości odwiedzenie osób podlegających ochronie przez przedstawicieli innych instytucji, które będą sobie tego życzyły, a których celem jest niesienie tym osobom pomocy duchowej lub materialnej.

Artykuł 31

Żaden przymus fizyczny lub moralny nie może być stosowany wobec podlegających ochronie, w szczególności w celu uzyskania wiadomości od nich lub od osób trzecich.

Artykuł 32

Wysokie Umawiające się Strony wyraźnie stwierdzają, że zabronione jest stosowanie wszelkich środków mogących powodować cierpienia fizyczne lub wyniszczenie osób podlegających ochronie, które znajdują się w ich władzy. Zakaz ten obejmuje nie tylko zabójstwa, torturowanie, kary cielesne, okaleczenia i doświadczenia lekarskie lub naukowe, które nie są konieczne dla leczenia osoby podlegającej ochronie, ale również wszelkie inne akty brutalności ze strony funkcjonariuszy cywilnych lub wojskowych.

Artykuł 33

Żadna osoba podlegająca ochronie nie może być karana za czyn, którego nie popełniła osobiście. Kary zbiorowe, jak również wszelkie środki zastraszenia lub terroryzowania są wzbronione.

Rabunek jest wzbroniony.

Środki odwetowe w stosunku do osób podlegających ochronie i ich mienia są wzbronione.

Artykuł 34

Branie zakładników jest wzbronione.

Dział II

Cudzoziemcy na terytorium jednej ze stron w konflikcie

Artykuł 35

Każda osoba podlegająca ochronie, która pragnęłaby opuścić terytorium na początku lub podczas konfliktu, będzie miała prawo uczynić to pod warunkiem, że wyjazd jej nie jest sprzeczny z interesami Państwa. Prośba o opuszczenie terytorium rozpatrzona zostanie w trybie normalnym, a decyzja powinna zapaść możliwie jak najszybciej. Po uzyskaniu zezwolenia na opuszczenie terytorium osoba ta będzie mogła zaopatrzyć się w pieniądze potrzebne na podróż i zabrać ze sobą dostateczną ilość rzeczy i przedmiotów osobistego użytku.

Osoby, którym odmówiono zezwolenia na opuszczenie terytorium, będą mogły zwrócić się do sądu albo właściwego organu administracyjnego utworzonego w tym celu przez Mocarstwo zatrzymujące z żądaniem ponownego zbadania sprawy w jak najkrótszym czasie.

Jeżeli takie żądanie zostało zgłoszone, przedstawiciele Mocarstwa opiekuńczego będą mogli, jeżeli względy bezpieczeństwa nie sprzeciwiają się temu lub jeżeli zainteresowani nie wysuną zastrzeżeń, otrzymać wyjaśnienie powodów, dlaczego osobom, które złożyły odpowiednie podania, odmówiono wydania zezwolenia na opuszczenie terytorium, oraz - możliwie najszybciej - nazwiska wszystkich osób znajdujących się w takiej sytuacji.

Artykuł 36

Wyjazdy, które są dozwolone na podstawie poprzedniego artykułu, odbywać się będą w warunkach zadowalających pod względem bezpieczeństwa, higieny, zdrowotności i wyżywienia. Wszystkie wydatki poniesione od chwili opuszczenia terytorium Mocarstwa zatrzymującego będą obciążały kraj przeznaczenia, lub - w przypadku pozostania w kraju neutralnym - Mocarstwo, którego obywatelami są osoby wyjeżdżające. Szczegóły praktyczne

tych przejazdów będą w razie potrzeby ustalone w specjalnych porozumieniach między zainteresowanymi Mocarstwami.

Zastrzega się możliwość zawarcia przez Strony w konflikcie specjalnych porozumień w sprawie wymiany i repatriacji swych obywateli, którzy znaleźli się we władzy nieprzyjaciela.

Artykuł 37

Osoby podlegające ochronie, które są zatrzymane prewencyjnie lub odbywają kary pozbawienia wolności, będą podczas zatrzymania traktowane w sposób humanitarny.

Będą one mogły z chwilą zwolnienia prosić o zezwolenie na opuszczenie terytorium zgodnie z poprzednimi artykułami.

Artykuł 38

Z wyjątkiem specjalnych środków, które mogą być podjęte na mocy niniejszej Konwencji, a zwłaszcza jej artykułów 27 i 41, sytuację osób podlegających ochronie określają w zasadzie postanowienia dotyczące traktowania cudzoziemców w czasie pokoju. W każdym razie będą im przyznane następujące prawa:

1) będą one mogły otrzymywać przeznaczoną dla nich pomoc indywidualną lub zbiorową;

2) otrzymają, jeżeli będzie tego wymagał ich stan zdrowia, opiekę lekarską i szpitalną w tym samym zakresie co obywatele zainteresowanego państwa;

3) będą mogły wykonywać praktyki religijne i korzystać z opieki duchownej duchownych swojego wyznania;

4) będzie im wolno przenieść się, tak samo jak obywatelom zainteresowanego państwa, jeżeli zamieszkują w okręgu specjalnie narażonym na niebezpieczeństwa wojny;

5) dzieci poniżej 15 lat, kobiety ciężarne i matki dzieci poniżej lat siedmiu będą korzystały, tak samo jak obywatele zainteresowanego państwa, z uprzywilejowanego traktowania.

Artykuł 39

Osobom podlegającym ochronie, które utraciły z powodu konfliktu możliwość wykonywania swoich zajęć zarobkowych, umożliwi się znalezienie płatnej pracy; korzystać one będą w tym celu, z zastrzeżeniem względów bezpieczeństwa i postanowień artykułu 40, z tych samych praw co obywatele Mocarstwa, na którego terytorium się znajdują.

Jeżeli Strona w konflikcie zastosuje wobec osoby podlegającej ochronie środki kontroli, które uniemożliwiają jej zarobienie na życie, a mianowicie jeżeli ta osoba nie może ze względu na bezpieczeństwo znaleźć płatnej pracy na odpowiednich warunkach, to wspomniana Strona w konflikcie zaspokoi jej potrzeby, jak również potrzeby osób pozostających na jej utrzymaniu.

Osoby podlegające ochronie będą mogły we wszystkich przypadkach otrzymywać zasiłki z ich macierzystych krajów, od Mocarstwa opiekuńczego lub od organizacji dobroczynnych wymienionych w artykule 30.

Artykuł 40

Osoby podlegające ochronie mogą być zmuszane do pracy tylko w tej samej mierze, co obywatele Strony w konflikcie, na której terytorium się znajdują.

Osoby podlegające ochronie, a będące obywatelami Państwa nieprzyjacielskiego, mogą być zmuszane tylko do prac, które są normalnie konieczne dla zapewnienia wyżywienia, mieszkania, ubrania, transportu i zdrowia i które nie pozostają w bezpośrednim związku z prowadzeniem działań wojennych.

W przypadkach wspomnianych w ustępach poprzednich zmuszone do pracy osoby podlegające ochronie korzystać będą z tych samych warunków pracy i z tych samych

środków ochrony co robotnicy krajowi; zwłaszcza jeżeli chodzi o wynagrodzenie, czas pracy, wyposażenie, przeszkolenie oraz odszkodowanie za wypadki przy pracy i choroby zawodowe. W razie naruszenia wspomnianych wyżej postanowień osoby podlegające ochronie będą mogły skorzystać z prawa skargi zgodnie z artykułem 30.

Artykuł 41

Jeżeli Mocarstwo, w którego władzy znajdują się osoby podlegające ochronie, uzna inne przewidziane w niniejszej Konwencji środki kontroli za niewystarczające, najbardziej surowymi środkami kontroli, do których będzie się ono mogło uciec, będzie wyznaczenie przymusowego miejsca zamieszkania lub internowanie zgodnie z postanowieniami artykułów 42 i 43.

Stosując postanowienia artykułu 39 ustęp 2 do osób zmuszonych do opuszczenia swego stałego miejsca zamieszkania na mocy decyzji wyznaczającej im przymusowe miejsce zamieszkania gdzie indziej, Mocarstwo zatrzymujące zastosuje się możliwie jak najściślej do zasad dotyczących traktowania internowanych (część IV tytułu III niniejszej Konwencji).

Artykuł 42

Internowanie osób podlegających ochronie lub wyznaczenie im przymusowego miejsca zamieszkania może być zarządzane tylko wówczas, gdy wymaga tego bezwzględnie bezpieczeństwo Państwa, w którego władzy osoby te się znajdują.

Jeżeli jakaś osoba zwraca się dobrowolnie za pośrednictwem przedstawicieli Mocarstwa opiekuńczego o internowanie i jeżeli położenie tej osoby tego wymaga, Mocarstwo, w którego władzy ta osoba się znajduje, dokona internowania.

Artykuł 43

Każda osoba podlegająca ochronie, która została internowana lub której wyznaczono przymusowe miejsce zamieszkania, będzie miała prawo zwrócić się do sądu lub właściwego organu administracyjnego utworzonego w tym celu przez Mocarstwo zatrzymujące z żądaniem ponownego rozpatrzenia w jak najkrótszym czasie powziętej w stosunku do niej decyzji. Jeżeli decyzja o internowaniu lub wyznaczeniu przymusowego miejsca zamieszkania zostanie utrzymana w mocy, sąd lub organ administracyjny będzie rozpatrywał periodicznie, a co najmniej dwa razy do roku, sprawę tej osoby pod kątem widzenia zmiany decyzji pierwotnej na jej korzyść, o ile okoliczności na to pozwolą.

Jeśli zainteresowane osoby podlegające ochronie nie sprzeciwiają się temu, Mocarstwo zatrzymujące zakomunikuje jak najprędzej Mocarstwu opiekuńczemu nazwiska osób podlegających ochronie, które zostały internowane lub którym wyznaczono przymusowe miejsce zamieszkania, oraz nazwiska tych osób, w stosunku do których uchylono decyzje o internowaniu lub wyznaczeniu przymusowego miejsca zamieszkania. Z tym samym zastrzeżeniem decyzje sądów lub organów wymienionych w ustępie 1 niniejszego artykułu będą również możliwie jak najszybciej podawane do wiadomości Mocarstwu opiekuńczemu.

Artykuł 44

Stosując środki kontroli przewidziane w niniejszej Konwencji Mocarstwo zatrzymujące nie będzie, opierając się wyłącznie na podstawie przynależności prawnej do państwa nieprzyjacielskiego, traktowało jako obywateli państwa nieprzyjacielskiego uchodźców, którzy faktycznie nie korzystają z ochrony żadnego rządu.

Artykuł 45

Osoby podlegające ochronie nie mogą być przekazane Mocarstwu, które nie jest stroną Konwencji.

Postanowienie to nie przeszkadza repatriacji osób podlegających ochronie lub ich powrotowi do kraju stałego zamieszkania po zakończeniu działań wojennych.

Osoby podlegające ochronie mogą być przekazane przez Mocarstwo zatrzymujące Mocarstwu będącemu stroną Konwencji jedynie po upewnieniu się przez Mocarstwo zatrzymujące, że powyższe Mocarstwo pragnie i jest zdolne stosować Konwencję. W razie przekazania w ten sposób osób podlegających ochronie odpowiedzialność za stosowanie Konwencji ciąży na Mocarstwie, które zgodziło się je przyjąć przez czas, na jaki te osoby są mu powierzone. Jeżeli jednak to Mocarstwo nie będzie stosowało postanowień Konwencji w jakiegokolwiek istotnej sprawie, Mocarstwo, które przekazało osoby podlegające ochronie, powinno na skutek zawiadomienia Mocarstwa opiekuńczego podjąć skuteczne środki w celu zaradzenia sytuacji lub zażądać odesłania mu osób podlegających ochronie. Żądaniu temu należy uczynić zadość.

Osoba podlegająca ochronie nie może być w żadnym razie przekazana do kraju, w którym może obawiać się prześladowań z powodu swych przekonań politycznych lub religijnych.

Postanowienia niniejszego artykułu nie stają na przeszkodzie ekstradycji, na mocy traktatów ekstradycyjnych, zawartych przed rozpoczęciem działań wojennych, osób podlegających ochronie, które są oskarżone o przestępstwa pospolite.

Artykuł 46

Środki ograniczające podjęte w stosunku do osób podlegających ochronie będą uchylone możliwie najszybciej po zakończeniu działań wojennych, jeżeli nie zostały uchylone wcześniej. Środki ograniczające podjęte w stosunku do ich własności utracą moc obowiązującą możliwie najszybciej po zakończeniu działań wojennych, zgodnie z ustawodawstwem Mocarstwa zatrzymującego.

Dział III

Terytoria okupowane

Artykuł 47

Osoby podlegające ochronie, które znajdują się na terytorium okupowanym, nie będą pozbawione w żadnym razie i w żadnej formie korzyści wypływających z niniejszej Konwencji ani na skutek jakichkolwiek zmian uczynionych w wyniku okupacji w instytucjach lub w rządzie danego terytorium, ani na skutek porozumienia pomiędzy władzami terytorium okupowanego a Mocarstwem okupującym, ani wreszcie na skutek aneksji przez to ostatnie Mocarstwo całości lub części terytorium okupowanego.

Artykuł 48

Osoby podlegające ochronie, a nie będące obywatelami Mocarstwa, którego terytorium jest okupowane, będą mogły skorzystać z prawa opuszczenia tego terytorium na warunkach przewidzianych w artykule 35; decyzje w tym względzie będą podejmowane stosownie do procedury, którą Mocarstwo okupacyjne powinno ustalić zgodnie ze wspomnianym artykułem.

Artykuł 49

Przymusowe przesiedlenia masowe lub indywidualne, jak również deportacje osób podlegających ochronie z terytorium okupowanego na terytorium Mocarstwa okupacyjnego lub na terytorium jakiegokolwiek innego Państwa okupowanego lub nie okupowanego są wzbronione bez względu na powody.

Jednakże Mocarstwo okupacyjne może przystąpić do całkowitej lub częściowej ewakuacji określonego okręgu okupowanego, jeżeli tego wymagają względy bezpieczeństwa ludności

lub naglące konieczności wojskowe. Ewakuacja może pociągnąć za sobą przesiedlenie osób podlegających ochronie tylko wewnątrz terytorium okupowanego, z wyjątkiem przypadku zupełnej niemożności dokonania takiego przesiedlenia. Ludność ewakuowana w ten sposób będzie sprowadzona z powrotem do swoich siedzib z chwilą zakończenia działań wojennych na tym obszarze.

Mocarstwo okupacyjne, przystępując do tych przesiedleń lub ewakuacji, powinno w możliwie największej mierze zapewnić osobom podlegającym ochronie właściwe pomieszczenia oraz zadowalające warunki przesiedlenia pod względem zdrowotności, higieny, bezpieczeństwa i wyżywienia, jak również nie dopuszczać do rozdzielania rodzin.

Mocarstwo opiekuńcze będzie powiadomione o przesiedleniach i ewakuacjach z chwilą ich nastąpienia.

Mocarstwo okupacyjne nie może zatrzymywać osób podlegających ochronie w okolicy szczególnie narażonej na niebezpieczeństwa wojny, chyba że bezpieczeństwo ludności lub naglące konieczności wojskowe tego wymagają.

Mocarstwo okupacyjne nie może dokonywać deportacji lub przesiedlenia części własnej ludności cywilnej na terytorium przez nie okupowane.

Artykuł 50

Mocarstwo okupacyjne ułatwi przy współdziałaniu władz narodowych i miejscowych należyte funkcjonowanie zakładów poświęconych opiece nad dziećmi i ich wychowaniu.

Podejmie ono wszelkie konieczne środki w celu ułatwienia ustalenia tożsamości dzieci i rejestracji ich pochodzenia. Nie może ono w żadnym razie zmienić ich osobistego stanu prawnego ani wciągać ich do podległych mu formacji lub organizacji.

Jeżeli instytucje miejscowe są nieodpowiednie, Mocarstwo okupacyjne powinno zająć się zapewnieniem utrzymania i wychowania, o ile możliwe, przez osoby tej samej narodowości, języka i religii, dzieci osieroconych lub oddzielonych od rodziców na skutek wojny, w przypadku braku bliskiego krewnego lub przyjaciela, który mógłby się tego podjąć.

Zadaniem specjalnego wydziału biura utworzonego na podstawie postanowień artykułu 136 będzie podjęcie wszelkich środków koniecznych w celu ustalenia tożsamości dzieci, których tożsamość jest wątpliwa. Dane, posiadane o ich ojcu i matce lub innych bliskich krewnych, będą stale przechowywane.

Mocarstwo okupacyjne nie powinno czynić przeszkód w stosowaniu środków preferencyjnych, które mogły być podjęte przed okupacją, na korzyść dzieci poniżej lat 15, kobiet ciężarnych i matek dzieci poniżej lat i w zakresie wyżywienia, opieki lekarskiej i ochrony przed skutkami wojny.

Artykuł 51

Mocarstwo okupacyjne nie może zmuszać osób podlegających ochronie do służby w swych siłach zbrojnych lub pomocniczych. Wszelki nacisk lub propaganda zmierzające do dobrowolnego wstępowania do nich są wzbronione.

Może ono zmuszać do pracy tylko te osoby podlegające ochronie, które przekroczyły wiek 18 lat; dotyczy to jednak tylko prac koniecznych dla potrzeb armii okupacyjnej lub służby o charakterze publicznym w zakresie wyżywienia, mieszkania, ubrania, transportu lub ochrony zdrowia ludności kraju okupowanego. Osoby podlegające ochronie nie mogą być zmuszane do żadnej pracy, która zmuszałaby je do wzięcia udziału w działaniach wojennych. Mocarstwo okupacyjne nie może zmuszać osób podlegających ochronie do zapewnienia siłą bezpieczeństwa obiektów, na których terenie wykonują nakazaną pracę.

Praca będzie wykonywana wyłącznie w obrębie terytorium okupowanego, na którym te osoby się znajdują. Każda wezwana do pracy osoba, o ile to jest możliwe, pozostanie na swym zwykłym miejscu pracy. Praca będzie słusznie wynagradzana i dostosowana do zdolności

fizycznych i umysłowych pracowników. Obowiązujące w Państwie okupowanym ustawy dotyczące warunków i ochrony pracy, a zwłaszcza wynagrodzenia, czasu pracy, wyposażenia, uprzedniego wykształcenia oraz odszkodowania za wypadki przy pracy i choroby zawodowe, stosowane będą w stosunku do osób podlegających ochronie, które są przydzielone do pracy wspomnianej w niniejszym artykule.

Rekwizycja siły roboczej nie może nigdy prowadzić do zmobilizowania pracowników i zorganizowania ich systemem wojskowym lub półwojskowym.

Artykuł 52

Żadna umowa, żaden układ lub żaden regulamin nie może naruszyć prawa pracowników, dobrowolnych lub niedobrowolnych, do zwracania się, bez względu na ich miejsce pobytu, do przedstawicieli Mocarstwa opiekuńczego z prośbą o interwencję.

Każde zarządzenie, zmierzające do wywołania bezrobocia lub ograniczenia możliwości pracy pracowników kraju okupowanego w celu skłonienia ich do pracy na rzecz Mocarstwa okupacyjnego, jest wzbronione.

Artykuł 53

Mocarstwu okupacyjnemu nie wolno niszczyć majątku ruchomego lub nieruchomego stanowiącego indywidualną lub wspólną własność osób prywatnych, państwa lub osób prawnych prawa publicznego, organizacji społecznych lub spółdzielczych, z wyjątkiem przypadków, w których zniszczenia te byłyby bezwzględnie konieczne dla operacji wojskowych.

Artykuł 54

Mocarstwu okupacyjnemu nie wolno zmieniać sytuacji prawnej urzędników lub sędziów terytorium okupowanego albo stosować do nich sankcji lub jakichkolwiek innych środków przymusu lub dyskryminacji, jeżeli uchylają się oni od wykonywania swych funkcji ze względu na swoje sumienie.

Ten ostatni zakaz nie stanowi przeszkody przeciwko stosowaniu artykułu 51 ustęp 2. Nie narusza on prawa Mocarstwa okupacyjnego do zwolnienia ze stanowisk osób sprawujących funkcje publiczne.

Artykuł 55

Mocarstwo okupacyjne ma obowiązek zapewniania w miarę wszystkich swoich możliwości zaopatrzenia ludności w żywność i środki lecznicze; powinno ono zwłaszcza sprowadzać żywność, zapasy lecznicze i wszelkie inne konieczne artykuły, jeżeli zasoby terytorium okupowanego są niedostateczne.

Mocarstwo okupacyjne może rekwirować na terytorium okupowanym środki żywności, artykuły lub zapasy lecznicze wyłącznie dla okupacyjnych sił zbrojnych i administracji; powinno ono liczyć się z potrzebami ludności cywilnej. Z zastrzeżeniem postanowień innych konwencji międzynarodowych Mocarstwo okupacyjne powinno wydać niezbędne zarządzenia w celu zapewnienia słusznego wynagrodzenia za wszystkie rekwizycje.

Mocarstwa opiekuńcze mogą w każdym czasie sprawdzać bez przeszkód stan zaopatrzenia terytoriów okupowanych w żywność i lekarstwa z zastrzeżeniem przejściowych ograniczeń, które mogą być wprowadzone ze względu na naglące konieczności wojskowe.

Artykuł 56

Mocarstwo okupacyjne, działając przy współpracy władz narodowych i miejscowych, ma obowiązek zapewnienia i utrzymania, w miarę wszystkich swoich możliwości, funkcjonowania zakładów i służb leczniczych i szpitalnych, jak również zdrowia publicznego

i higieny publicznej na terytorium okupowanym, w szczególności przez stosowanie środków o charakterze profilaktycznym i zapobiegawczym, koniecznych dla zwalczania szerzenia się chorób zakaźnych i epidemii. Personel lekarski wszystkich kategorii będzie uprawniony do wykonywania swych zadań.

Jeżeli utworzono nowe szpitale na terytorium okupowanym i jeżeli właściwe organy państwa okupowanego nie pełnią tam już swoich funkcji, władze okupacyjne przystąpią, jeżeli zajdzie potrzeba, do uznania przewidzianego w art. 18. W analogicznych okolicznościach władze okupacyjne powinny również uznać personel szpitali i środków transportowych na podstawie postanowień art. 20 i 21.

Przy wydawaniu zarządzeń dotyczących zdrowia i higieny oraz przy wprowadzaniu ich w życie Mocarstwo okupujące będzie liczyło się z wymaganiami moralności i etyki ludności terytorium okupowanego.

Artykuł 57

Mocarstwo okupacyjne może rekwirować szpitale cywilne dla leczenia rannych i chorych wojskowych jedynie czasowo i w przypadkach nagłej konieczności oraz pod warunkiem, że będą powzięte we właściwym czasie stosowne środki w celu zapewnienia leczenia i opieki osobom znajdującym się w szpitalach oraz w celu zaspokojenia potrzeb ludności cywilnej.

Sprzęt i magazyny szpitali cywilnych nie mogą być rekwirowane, dopóki będą konieczne dla zaspokojenia potrzeb ludności cywilnej.

Artykuł 58

Mocarstwo okupacyjne zezwoli duchownym na niesienie opieki duchowej swoim współwyznawcom.

Zgodzi się ono również na przesyłanie książek i przedmiotów koniecznych do zaspokojenia potrzeb religijnych oraz ułatwi ich rozdział na terytorium okupowanym.

Artykuł 59

Jeżeli ludność terytorium okupowanego lub część tej ludności jest niedostatecznie zaopatrzona, Mocarstwo okupacyjne zgodzi się na przeprowadzenie akcji pomocy na rzecz tej ludności i ułatwi tę akcję w miarę wszystkich swoich możliwości.

Akcje te, które mogą być podejmowane przez Państwo lub przez bezstronne organizacje humanitarne, jak Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, polegać będą zwłaszcza na przesyłaniu żywności, środków leczniczych i odzieży.

Wszystkie umawiające się Państwa powinny zezwolić na wolny przewóz tych przesyłek i zapewnić im ochronę.

Mocarstwo zezwalające na wolny przewóz przesyłek przeznaczonych dla terytorium okupowanego przez przeciwną Stronę w konflikcie będzie miało jednak prawo sprawdzania przesyłek i regulowania ich przewozu przez określenie jego czasu i tras, jak również otrzymania od Mocarstwa opiekuńczego dostatecznego zapewnienia, że te przesyłki są przeznaczone na pomoc dla ludności znajdującej się w potrzebie i nie będą użyte w interesie Mocarstwa okupacyjnego.

Artykuł 60

Przesyłki pomocy nie zwalniają w niczym Mocarstwa okupacyjnego od odpowiedzialności, ciężącej na nim na podstawie artykułów 55, 56 i 59. Nie może ono w żadnej mierze zmieniać przeznaczenia przesyłek pomocy, z wyjątkiem przypadków nagłej konieczności, w interesie ludności obszaru okupowanego i za zgodą Mocarstwa opiekuńczego.

Artykuł 61

Rozdział przesyłek pomocy, wspomnianych w poprzednich artykułach, będzie dokonywany przy udziale i pod kontrolą Mocarstwa opiekuńczego. Na skutek porozumienia między Mocarstwem okupacyjnym a Mocarstwem opiekuńczym funkcja ta może również być przekazana Państwu neutralnemu, Międzynarodowemu Komitetowi Czerwonego Krzyża albo każdej innej bezstronnej organizacji humanitarnej.

Od przesyłek pomocy nie będą pobierane na terytorium okupowanym żadne cła, podatki lub opłaty, chyba że ich pobranie byłoby konieczne w interesie gospodarczym tego terytorium. Mocarstwo okupacyjne powinno ułatwić szybki rozdział tych przesyłek.

Wszystkie Umawiające się Strony postarają się o zezwolenie na bezpłatny tranzyt i przewóz przesyłek pomocy, przeznaczonych dla terytoriów okupowanych.

Artykuł 62

Z zastrzeżeniem naglących wymagań bezpieczeństwa osoby podlegające ochronie, które znajdują się na terytorium okupowanym, mogą otrzymywać indywidualne przesyłki pomocy, skierowane do nich.

Artykuł 63

Z zastrzeżeniem zarządzeń tymczasowych, które mogą być wydane tytułem wyjątku ze względu na naglące wymagania bezpieczeństwa Mocarstwa okupacyjnego:

a) uznane krajowe stowarzyszenia Czerwonego Krzyża (Czerwonego Półksiężycy, Czerwonego Lwa i Słońca) mogą wykonywać działalność zgodną z zasadami Czerwonego Krzyża ustalonymi przez międzynarodowe konferencje Czerwonego Krzyża. Inne stowarzyszenia pomocy powinny mieć możliwość prowadzenia swej działalności humanitarnej w podobnych warunkach;

b) Mocarstwo okupacyjne nie może wymagać od tych stowarzyszeń przeprowadzenia żadnych zmian personalnych i organizacyjnych, które mogłyby zaszkodzić wspomnianej wyżej działalności.

Te same zasady będą stosowane do działalności i personelu organizacji specjalnych o charakterze niewojskowym, które już istnieją bądź też zostaną utworzone w celu zapewnienia odpowiednich warunków bytu ludności cywilnej przez utrzymanie podstawowych instytucji użyteczności publicznej, przez rozdział przesyłek pomocy i przez organizację ratownictwa.

Artykuł 64

Ustawodawstwo karne terytorium okupowanego pozostanie w mocy z wyjątkiem przypadków, w których będzie ono uchylone lub zawieszane przez Mocarstwo okupacyjne, o ile stanowi ono groźbę dla bezpieczeństwa tego Mocarstwa lub przeszkodę dla stosowania niniejszej Konwencji. Z zastrzeżeniem tego ostatniego względu i konieczności zapewnienia skutecznego wymiaru sprawiedliwości sądy terytorium okupowanego będą nadal sądziły wszystkie sprawy o przestępstwa przewidziane w tym ustawodawstwie.

Mocarstwo okupacyjne może jednak ustanowić dla ludności terytorium okupowanego przepisy konieczne dla umożliwienia mu wykonania zobowiązań wypływających z niniejszej Konwencji oraz zapewnienia prawidłowej administracji terytorium i bezpieczeństwa Mocarstwa okupacyjnego, członków i mienia sił zbrojnych lub administracji okupacyjnej, jak również urzędów i linii komunikacyjnych używanych przez nie.

Artykuł 65

Przepisy karne wydane przez Mocarstwa okupacyjne wejdą w życie dopiero po ich ogłoszeniu i podaniu do wiadomości ludności w jej własnym języku. Nie mogą one działać wstecz.

Artykuł 66

Mocarstwo okupacyjne może w przypadku naruszenia przepisów karnych, wydanych przez nie na mocy ustępu drugiego artykułu 64, przekazać oskarżonych swoim sądom wojskowym, nie politycznym i prawidłowo ustanowionym, pod warunkiem że mają one siedzibę w kraju okupowanym. Sądy odwoławcze będą miały w miarę możliwości siedzibę w kraju okupowanym.

Artykuł 67

Sądy mogą stosować tylko przepisy prawne wcześniejsze od daty przestępstwa i zgodne z ogólnymi zasadami prawa, szczególnie jeżeli chodzi o zasady współmierności wymiaru kary. Powinny one brać pod uwagę okoliczność, że oskarżony nie jest obywatelem Mocarstwa okupacyjnego.

Artykuł 68

Gdy osoba podlegająca ochronie popełnia przestępstwo jedynie w celu szkodenia Mocarstwu okupacyjnemu, ale czyn ten nie stanowi zamachu na życie lub nietykalność cielesną członków sił zbrojnych lub administracji okupacyjnej, nie stwarza poważnego niebezpieczeństwa zbiorowego i nie stanowi poważnego zamachu na mienie sił zbrojnych lub administracji okupacyjnej albo na używane przez nie urządzenia, osoba ta podlega internowaniu lub zwykłemu uwięzieniu z zastrzeżeniem, że czas trwania tego internowania lub więzienia będzie współmierny z popełnionym przestępstwem. Poza tym internowanie lub uwięzienie za takie przestępstwa będzie jedynym środkiem pozbawienia wolności, jaki może być zastosowany względem osób podlegających ochronie. Sądy przewidziane w artykule 66 niniejszej Konwencji będą mogły swobodnie zamieniać karę więzienia na internowanie przez ten sam okres czasu.

Przepisy karne ogłoszone przez mocarstwo okupujące stosownie do artykułów 64 i 65 mogą przewidywać karę śmierci w stosunku do osób podlegających ochronie tylko za szpiegostwo, akty ciężkiego sabotażu przeciwko urządzeniom wojskowymi Mocarstwa okupacyjnego lub umyślne przestępstwa, które spowodowały śmierć jednej lub kilku osób, oraz pod warunkiem, że ustawodawstwo terytorium okupowanego obowiązujące przed rozpoczęciem okupacji przewiduje w takich przypadkach karę śmierci.

Nie można skazać osoby podlegającej ochronie na karę śmierci bez specjalnego zwrócenia uwagi sądu, że oskarżony, nie będąc obywatelem Mocarstwa okupującego, nie ma wobec niego żadnego obowiązku wierności.

W żadnym razie kara śmierci nie może być orzeczona przeciwko osobie podlegającej ochronie, która miała poniżej lat 18 w chwili popełnienia przestępstwa.

Artykuł 69

We wszystkich przypadkach okres tymczasowego aresztowania będzie zaliczony na poczet kary więzienia, na jaką osoba podlegająca ochronie może być skazana.

Artykuł 70

Osoby podlegające ochronie nie mogą być aresztowane, ścigane lub skazane przez Mocarstwo okupacyjne za czyny popełnione lub za opinie wypowiedziane przed okupacją lub podczas chwilowej przerwy w okupacji, o ile nie chodzi o naruszenie praw i zwyczajów wojennych.

Obywatele państwa okupacyjnego, którzy przed wybuchem konfliktu szukali schronienia na terytorium okupowanym, mogą być aresztowani, ścigani i skazani albo deportowani poza terytorium okupowane tylko za przestępstwa popełnione po rozpoczęciu działań wojennych lub za takie przestępstwa pospolite popełnione przed rozpoczęciem działań wojennych, które

według prawa Państwa, którego terytorium jest okupowane, uzasadniają ekstradycję w czasie pokoju.

Artykuł 71

Właściwe sądy Mocarstwa okupacyjnego nie mogą wydać wyroku skazującego bez uprzedniego przeprowadzenia prawidłowego procesu.

Każdy oskarżony ścigany przez Mocarstwo okupacyjne będzie bez zwłoki poinformowany na piśmie w języku dla niego zrozumiałym o szczegółach oskarżenia wytoczonego przeciwko niemu; dochodzenie w jego sprawie będzie przeprowadzone możliwie najszybciej. Mocarstwo opiekuńcze będzie poinformowane o każdym dochodzeniu wytoczonym przez Mocarstwo okupujące przeciwko osobom podlegającym ochronie, jeżeli zarzuty oskarżenia mogą pociągnąć za sobą wyrok śmierci albo karę więzienia przez lat dwa lub więcej; będzie ono mogło informować się w każdym czasie o stanie sprawy. Prócz tego Mocarstwo opiekuńcze będzie miało prawo otrzymywać na żądanie wszelkie informacje w tych sprawach, jak również we wszystkich innych sprawach wytoczonych przez Mocarstwo okupacyjne przeciwko osobom podlegającym ochronie.

Zawiadomienie Mocarstwa opiekuńczego przewidziane w ustępie drugim niniejszego artykułu powinno być dokonane niezwłocznie i dotrzeć w każdym razie do Mocarstwa opiekuńczego na 3 tygodnie przed datą pierwszej rozprawy. Jeżeli przy rozpoczęciu rozprawy nie zostanie złożony dowód zachowania w całości postanowień niniejszego artykułu, rozprawa nie będzie mogła się odbyć. Zawiadomienie powinno w szczególności zawierać następujące dane:

- a) dane personalne oskarżonego;
- b) miejsce zamieszkania lub zatrzymania;
- c) wyszczególnienie zarzutu lub zarzutów oskarżenia (ze wskazaniem przepisów karnych, na których jest ono oparte);
- d) oznaczenie sądu, który ma orzekać w sprawie;
- e) miejsce i datę pierwszej rozprawy.

Artykuł 72

Każdy oskarżony będzie miał prawo przedstawić środki dowodowe na swoją obronę i w szczególności będzie mógł powołać się na świadków. Będzie on miał prawo korzystania z pomocy wybranego przez siebie wykwalifikowanego obrońcy, który będzie mógł odwiedzać go swobodnie i otrzyma konieczne ułatwienia dla przygotowania obrony.

Jeżeli oskarżony nie wybrał sobie obrońcy, Mocarstwo opiekuńcze wyznaczy mu go. Jeżeli oskarżony odpowiada za ciężkie przestępstwo, a nie ma Mocarstwa opiekuńczego, Mocarstwo okupacyjne powinno za zgodą oskarżonego wyznaczyć mu obrońcę.

Każdy oskarżony, chyba że tego dobrowolnie się zrzeknie, będzie korzystał z pomocy tłumacza zarówno podczas dochodzenia, jak i na rozprawie sądowej. Będzie on mógł w każdej chwili wyłączyć tłumacza i żądać jego zmiany.

Artykuł 73

Każdy skazany będzie miał prawo korzystać ze środków odwoławczych przewidzianych w ustawodawstwie stosowanym przez sąd. Będzie on dokładnie poinformowany o przysługującym mu prawie odwołania się, jak również o terminach związanych z jego wykonaniem.

Postępowanie karne przewidziane w niniejszej części stosuje się analogicznie do odwołań. Jeżeli ustawodawstwo stosowane przez sąd nie przewiduje apelacji, skazany będzie mógł odwołać się od wyroku co do winy i kary do właściwych władz Mocarstwa okupacyjnego.

Artykuł 74

Przedstawiciele Mocarstwa opiekuńczego będą mogli być obecni na rozprawie każdego sądu orzekającego w sprawie osoby podlegającej ochronie, chyba że ze względu na bezpieczeństwo Mocarstwa okupacyjnego rozprawa odbywa się wyjątkowo przy drzwiach zamkniętych. Mocarstwo okupacyjne zawiadomi wówczas o tym Mocarstwo opiekuńcze. Zawiadomienie zawierające wskazanie miejsca i daty rozpoczęcia rozprawy powinno być podane do Mocarstwa opiekuńczego.

Wszystkie wyroki orzekające karę śmierci lub karę więzienia na dwa lata lub dłużej będą możliwie najszybciej podawane do wiadomości Mocarstwu opiekuńczemu wraz ze wskazaniem motywów wyroku; powinny one powoływać się na zawiadomienie dokonane w myśl artykułu 71, a w przypadku orzeczenia kary pozbawienia wolności powinny wskazywać miejsce jej wykonania. Inne wyroki będą przechowywane w aktach sądowych i będą mogły być badane przez przedstawicieli Mocarstwa opiekuńczego. W przypadku skazania na karę śmierci albo na karę pozbawienia wolności przez dwa lata lub dłużej terminy odwołania zaczynają biec dopiero od daty doręczenia Mocarstwu opiekuńczemu zawiadomienia o wyroku.

Artykuł 75

W żadnym przypadku osoby skazane na karę śmierci nie będą pozbawione prawa złożenia prośby o łaskę.

Żaden wyrok śmierci nie może być wykonany przed upływem co najmniej sześciu miesięcy od chwili, kiedy mocarstwo opiekuńcze otrzyma wyrok ostateczny potwierdzający skazanie na śmierć, lub decyzję odmawiającą przyznania łaski.

Ten sześciomiesięczny termin będzie mógł być skrócony w pewnych ściśle określonych przypadkach, gdy z ważnych i krytycznych okoliczności wynika istnienie zorganizowanej groźby dla bezpieczeństwa Mocarstwa okupacyjnego lub jego sił zbrojnych. Mocarstwo opiekuńcze będzie zawiadomione o każdym przypadku skrócenia tego terminu i będzie miało zawsze możliwość przedstawienia jeszcze na czas właściwym władzom okupacyjnym swojego stanowiska w sprawie tych wyroków śmierci.

Artykuł 76

Osoby podlegające ochronie, które są oskarżone, będą zatrzymane w kraju okupowanym i w razie skazania odbędą w nim swą karę. W miarę możliwości należy je oddzielić od innych zatrzymanych i zapewnić im warunki odżywiania i higieny wystarczające dla utrzymania ich w dobrym stanie zdrowia oraz co najmniej odpowiadające warunkom istniejącym w zakładach karnych kraju okupowanego.

Otrzymają one opiekę lekarską wymaganą przez ich stan zdrowia.

Umożliwi się im również otrzymywanie pomocy duchowej, o którą mogłyby prosić.

Kobiety będą umieszczone w oddzielnych pomieszczeniach, pod bezpośrednim nadzorem kobiet.

Zwróci się uwagę na specjalne warunki przewidziane dla nieletnich.

Delegaci Mocarstwa opiekuńczego oraz Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża będą mogli odwiedzać zatrzymane osoby podlegające ochronie, stosownie do postanowień artykułu 143.

Poza tym osoby te będą miały prawo otrzymywać co najmniej jedną paczkę na miesiąc.

Artykuł 77

Osoby podlegające ochronie, które są oskarżone lub skazane przez sądy na terytorium okupowanym, będą po zakończeniu okupacji przekazane wraz z dotyczącymi ich aktami władzom uwolnionego terytorium.

Artykuł 78

O ile Mocarstwo okupacyjne uzna za konieczne ze względu na nagłe wymagania bezpieczeństwa zastosować środki zabezpieczające wobec osób podlegających ochronie, będzie ono mogło najwyżej wyznaczyć im przymusowe miejsce zamieszkania lub internować je.

Decyzje w sprawie wyznaczania przymusowego miejsca zamieszkania lub w sprawie internowania będą wydane w normalnym postępowaniu, które Mocarstwo okupacyjne ustali zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji. W tym postępowaniu powinno przysługiwać stronom zainteresowanym prawo do złożenia odwołania. Odwołania powinny być rozpoznawane w możliwie krótkim terminie. Jeżeli powyższe decyzje są utrzymane w mocy, będą one okresowo, w miarę możliwości co pół roku, poddawane rewizji przez właściwy organ powołany przez wspomniane Mocarstwo.

Osoby podlegające ochronie, które są obowiązane do przebywania w przymusowym miejscu zamieszkania i zmuszone na skutek tego do opuszczenia swoich stałych miejsc zamieszkania, korzystać będą bez żadnych ograniczeń z postanowień artykułu 39 niniejszej Konwencji.

Dział IV

Zasady traktowania internowanych

Rozdział I

Postanowienia ogólne

Artykuł 79.

Strony w konflikcie będą mogły internować osoby podlegające ochronie tylko stosownie do postanowień artykułów 41, 42, 43, 68 i 78.

Artykuł 80

Osoby internowane zachowują pełną zdolność cywilno-prawną i będą mogły wykonywać wynikające z niej prawa w sposób dający się pogodzić z ich internowaniem.

Artykuł 81

Strony w konflikcie, które internować będą osoby podlegające ochronie, obowiązane będą zapewnić im bezpłatne utrzymanie oraz opiekę lekarską, jakiej wymaga ich stan zdrowia.

Potrącenia z zapomóg, uposażeń lub wierzytelności internowanych na pokrycie tych kosztów są niedopuszczalne.

Mocarstwo zatrzymujące obowiązane będzie utrzymywać osoby pozostające na utrzymaniu internowanych, jeżeli nie posiadają one dostatecznych środków utrzymania lub są niezdolne do zarobienia na życie.

Artykuł 82

Mocarstwo zatrzymujące zgrupuje, w granicach możliwości, internowanych stosownie do ich narodowości, języka i obyczajów. Internowani będący obywatelami tego samego kraju nie będą rozdzieleni jedynie z powodu różnic językowych.

W całym okresie internowania członkowie tej samej rodziny, a zwłaszcza rodzice i dzieci, umieszczeni będą w tym samym miejscu internowania, z wyjątkiem przypadków, w których warunki pracy, względy zdrowotne lub zastosowanie przepisów wymienionych w rozdziale IX niniejszej części czyniłyby niezbędnym ich czasowe rozłączenie. Internowani będą mogli prosić, aby ich dzieci pozostawione na wolności bez opieki rodziców były internowane wraz z nimi.

Internowani członkowie tej samej rodziny będą w miarę możliwości umieszczeni w tych samych lokalach i będą zakwaterowani oddzielnie od innych internowanych; należy również przyznać im konieczne ułatwienia dla prowadzenia życia rodzinnego.

Rozdział II

Miejsca internowania

Artykuł 83

Mocarstwo zatrzymujące nie będzie mogło urządzać miejsc internowania na obszarach szczególnie narażonych na niebezpieczeństwa wojny.

Mocarstwo zatrzymujące komunikować będzie Mocarstwom nieprzyjacielskim za pośrednictwem Mocarstw opiekuńczych wszelkie dane o rozmieszczeniu geograficznym miejsc internowania.

Gdy tylko względy wojskowe na to pozwolą, obozy internowanych będą oznaczone literami IC, umieszczonymi w ten sposób, aby mogły być wyraźnie w ciągu dnia widoczne z powietrza; jednakże zainteresowane Mocarstwa będą mogły zgodzić się na inne znaki rozpoznawcze. Żadne miejsce inne niż obóz internowanych nie może być oznaczane w ten sposób.

Artykuł 84

Internowani powinni mieć oddzielne pomieszczenia i oddzielną administrację od jeńców wojennych i osób pozbawionych wolności z jakiegokolwiek innego powodu.

Artykuł 85

Mocarstwo zatrzymujące obowiązane jest do podjęcia wszelkich koniecznych i możliwych środków, aby osoby podlegające ochronie były już od początku ich internowania umieszczone w budynkach lub kwaterach, dających wszelkie gwarancje higieny i zdrowotności oraz zapewniających im skuteczną ochronę przed surowością klimatu i przed skutkami wojny. W żadnym przypadku miejsca stałego internowania nie będą się znajdowały w okolicach niezdrowych albo w miejscowościach, których klimat byłby szkodliwy dla internowanych. We wszystkich przypadkach, w których te osoby byłyby czasowo internowane w miejscowościach niezdrowych lub których klimat byłby szkodliwy dla zdrowia, należy je przenieść tak szybko, jak na to okoliczności pozwolą, do miejsc internowania, w których niebezpieczeństwa te nie zagrażają.

Pomieszczenia powinny być całkowicie zabezpieczone od wilgoci, dostatecznie ogrzewane i oświetlone, zwłaszcza między zmierzchem a porą gaszenia świateł. Pomieszczenia sypialne powinny być dostatecznie przestronne i dobrze przewietrzane; internowani będą mieli odpowiednie pośłania i dostateczną ilość kocy, biorąc pod uwagę klimat oraz wiek, płeć i stan zdrowia internowanych.

Internowani będą mogli korzystać w dzień i w nocy z urządzeń sanitarnych, odpowiadających wymaganiom higieny i utrzymywanych stale w czystości. Dostarczy się im wody i mydła w ilości dostatecznej dla codziennego mycia ciała i prania bielizny; w tym celu będą im dostarczone niezbędne urządzenia i udogodnienia. Poza tym będą im udostępnione prysznice lub kąpiele. Pozostawiony im będzie niezbędny czas na zabiegi higieniczne i prace porządkowe.

Jeżeli zajdzie konieczność ulokowania w drodze wyjątku i chwilowo kobiet, które nie należą do rodzin internowanych, we wspólnych pomieszczeniach z mężczyznami, należy im obowiązkowo dostarczyć oddzielnych miejsc do spania i oddzielnych urządzeń sanitarnych.

Artykuł 86

Mocarstwo zatrzymujące odda do dyspozycji internowanych, niezależnie od ich wyznania, odpowiednie pomieszczenie dla wykonywania praktyk religijnych.

Artykuł 87

Poza przypadkami, w których internowani mogliby korzystać z innych analogicznych urządzeń, we wszystkich miejscach internowania otwarte będą kantyny w celu umożliwienia internowanym nabywania po cenach nie przekraczających miejscowych cen rynkowych artykułów spożywczych i przedmiotów codziennego użytku, włącznie z mydłem i tytoniem, które mogą się przyczynić do polepszenia ich bytu i osobistej wygody.

Dochody z kantyn będą przelewane na rachunek specjalnego funduszu pomocy, który utworzony będzie w każdym miejscu internowania i będzie używany na rzecz internowanych, przebywających w tym miejscu internowania. Komitety internowanych przewidziane w art. 102 będą miały prawo wglądu w administrację kantyn i w zarząd tym funduszem.

W chwili rozwiązania miejsca internowania saldo kredytowe funduszu pomocy przekazane będzie funduszowi pomocy innego miejsca internowania dla internowanych tej samej narodowości, a w braku takiego miejsca - centralnemu funduszowi pomocy, który będzie zarządzany w interesie wszystkich internowanych pozostających we władzy Mocarstwa zatrzymującego. W razie ogólnego zwolnienia fundusze te zachowane będą przez Mocarstwo zatrzymujące, chyba że zainteresowane Mocarstwa zawarły odmienne porozumienie.

Artykuł 88

We wszystkich miejscach internowania narażonych na niebezpieczeństwo bombardowań lotniczych i inne niebezpieczeństwa wojenne będą urządzone dla zapewnienia niezbędnej ochrony odpowiednie schrony w ilości dostatecznej. W razie alarmu internowani będą mogli udać się do nich jak najszybciej, z wyjątkiem tych spośród nich, którzy biorą udział w ochronie miejsc internowania przed tymi niebezpieczeństwami. Będą oni korzystali z wszelkich środków ochrony na równi z ludnością cywilną.

Należy zastosować dostateczne środki ostrożności w miejscach internowania dla zabezpieczenia ich przed pożarem.

Rozdział III

Wyżywienie i odzież

Artykuł 89

Codziennie racje żywnościowe internowanych będą wystarczające pod względem ilości, jakości i różnorodności, aby zapewnić utrzymanie ich w normalnym stanie zdrowia i zapobiec awitaminozie; tryb życia, do którego internowani są przyzwyczajeni, będzie również wzięty pod uwagę.

Ponadto umożliwić należy internowanym przyrządzanie przez nich samych dodatkowej żywności będącej w ich posiadaniu.

Woda do picia będzie im dostarczana w dostatecznej ilości. Dozwolone będzie palenie tytoniu.

Pracownicy otrzymywać będą dodatkową żywność stosownie do rodzaju wykonywanej pracy. Kobiety ciężarne i kobiety w połogu oraz dzieci poniżej lat 15 otrzymywać będą dodatkową żywność stosownie do ich potrzeb fizjologicznych.

Artykuł 90

Poczyni się wszelkie ułatwienia, aby internowani mogli zaopatrzyć się w zmianę odzieży, obuwia i bielizny w chwili ich zatrzymania i aby mogli je uzyskać później, jeżeli zajdzie tego potrzeba. Jeżeli internowani nie posiadają odzieży odpowiedniej w danych warunkach

klimatycznych i nie mogą się w nią zaopatrzyć, Mocarstwo zatrzymujące dostarczy im jej bezpłatnie.

Odzież, którą Mocarstwo zatrzymujące dostarczy internowanym, oraz ewentualnie umieszczone na niej znaki zewnętrzne nie mogą mieć charakteru poniżającego ani ośmieszającego.

Pracujący powinni otrzymywać ubrania robocze oraz odpowiednią odzież ochronną, ilekroć rodzaj pracy tego wymaga.

Rozdział IV

Higiena i opieka lekarska

Artykuł 91

Każde miejsce internowania posiadać będzie odpowiednią izbę chorych, prowadzoną pod kierunkiem wykwalifikowanego lekarza, w której internowani otrzymywać będą potrzebną opiekę lekarską oraz stosowną dietę. Dla zakaźnie chorych i umyślowo chorych będą zarezerwowane oddzielne lokale.

Kobiety w położu i internowani dotknięci ciężką chorobą lub których stan wymaga specjalnego leczenia, zabiegu chirurgicznego lub umieszczenia w szpitalu, będą przyjęci do każdego zakładu odpowiedniego dla ich leczenia i otrzymają opiekę, która nie będzie mniejsza niż opieka udzielana ogółowi ludności. Internowani będą w miarę możliwości leczeni przez personel lekarski tej samej narodowości.

Internowani będą mogli bez przeszkód zgłaszać się do władz lekarskich na badanie. Władze lekarskie Mocarstwa zatrzymującego wydadzą na prośbę każdego internowanego, który odbył kurację, oficjalne zaświadczenie stwierdzające charakter jego choroby lub rany oraz okres i rodzaj leczenia. Odpis tego zaświadczenia przesłany będzie do Centralnego Biura przewidzianego w art. 140.

Leczenie internowanych, jak również dostarczenie wszelkich przyrządów potrzebnych dla utrzymania ich w dobrym stanie zdrowia, a zwłaszcza protez dentystycznych i innych oraz okularów, będzie bezpłatne.

Artykuł 92

Badania lekarskie internowanych odbywać się będą co najmniej raz na miesiąc. Będą one miały na celu w szczególności sprawdzenie ogólnego stanu zdrowia, odżywienia i czystości, jak również wykrycie chorób zakaźnych, a przede wszystkim gruźlicy, chorób wenerycznych i malarii. Obejmą one również sprawdzenie wagi każdego internowanego, a co najmniej raz do roku badanie rentgenologiczne.

Rozdział V

Religia, zajęcia intelektualne i fizyczne

Artykuł 93

Internowani będą mieli pełną swobodę wykonywania praktyk religijnych, włącznie z udziałem w nabożeństwach swojego wyznania, pod warunkiem zastosowania się do przepisów porządkowych, wydanych przez władze zatrzymujące.

Internowani, którzy są duchownymi, będą mogli wykonywać swobodnie swe obowiązki kapłańskie wśród swych współwyznawców. W tym celu Mocarstwo zatrzymujące czuwać będzie nad równomiernym ich rozmieszczeniem pomiędzy różne miejsca internowania, w których znajdują się internowani mówiący tym samym językiem i należący do tego samego wyznania. Gdyby liczba ich była niedostateczna, udzielone im zostaną konieczne ułatwienia, a między innymi środki transportu, by mogli udawać się z jednego miejsca internowania do

innego; będą oni również mogli odwiedzać internowanych przebywających w szpitalach. Duchowni korzystać będą z prawa korespondowania w sprawach dotyczących ich obowiązków kapłańskich z władzami kościelnymi kraju w którym ma miejsce internowanie, i w miarę możliwości z międzynarodowymi organizacjami religijnymi swojego wyznania. Korespondencji tej nie zalicza się do normy korespondencji wymienionej w artykule 107, ale podlega ona postanowieniom artykułu 112.

Gdy internowani nie korzystają z pomocy duchownego swojego wyznania albo gdy liczba tych ostatnich jest niedostateczna, miejscowa władza kościelna tego samego wyznania będzie mogła wyznaczyć w porozumieniu z Mocarstwem zatrzymującym duchownego tego wyznania, a w razie gdyby to było możliwe z punktu widzenia wyznaniowego, duchownego wyznania podobnego albo osobę świecką o odpowiednich kwalifikacjach. Osobie tej przysługiwać będą korzyści związane z funkcją, którą objęła. Osoby wyznaczone w ten sposób obowiązane będą stosować się do wszystkich zarządzeń wydanych przez Mocarstwo zatrzymujące w interesie dyscypliny i bezpieczeństwa.

Artykuł 94

Mocarstwo zatrzymujące popierać będzie działalność intelektualną, wychowawczą, rozrywkową i sportową internowanych pozostawiając im swobodę uczestniczenia w niej. Przedsięwzięcie ono wszelkie możliwe środki celem zapewnienia jej wykonywania, a w szczególności odda do dyspozycji internowanych stosowne pomieszczenia.

Internowanym przyznane będą wszelkie możliwe ułatwienia, aby mogli rozpocząć lub kontynuować swe studia. Kształcenie dzieci i młodzieży będzie zapewnione; będą one mogły uczęszczać do szkół położonych w obrębie miejsca internowania lub poza nim.

Internowani powinni mieć możliwość uprawiania ćwiczeń fizycznych oraz uczestniczenia w imprezach sportowych i grach na wolnym powietrzu. We wszystkich miejscach internowania będą na ten cel pozostawione dostateczne tereny. Dla dzieci i młodzieży zarezerwowane będą tereny specjalne.

Artykuł 95

Mocarstwo zatrzymujące będzie mogło zatrudniać internowanych jako robotników tylko na ich życzenie. W każdym razie zabronione jest zatrudnianie internowanych pracą, której nakazanie osobie podlegającej ochronie a nie internowanej stanowiłoby naruszenie postanowień artykułu 40 lub 51 niniejszej Konwencji, lub pracą o charakterze poniżającym lub upokarzającym.

Po sześciu tygodniach pracy internowani będą mogli w każdej chwili zrzec się pracy za ośmiodniowym wypowiedzeniem.

Postanowienia te nie naruszają prawa Mocarstwa zatrzymującego do zmuszenia internowanych lekarzy, dentystów i innych członków personelu sanitarnego do wykonywania swego zawodu na rzecz ich współinternowanych; do zatrudniania internowanych przy pracach administracyjnych i konserwacji miejsca internowania; do przydzielenia tym osobom pracy w kuchni i innych prac gospodarczych; wreszcie do zatrudnienia ich przy pracach mających na celu ochronę internowanych przed bombardowaniem lotniczym lub przed innymi niebezpieczeństwami wynikającymi z działań wojennych. Żaden internowany nie będzie mógł jednak być zmuszony do wykonywania prac, do których lekarz administracji uznał go za fizycznie niezdolnego.

Mocarstwo zatrzymujące ponosić będzie całkowitą odpowiedzialność za wszystkie warunki pracy, za opiekę lekarską oraz wypłatę wynagrodzeń i odszkodowań za wypadki przy pracy i za choroby zawodowe. Warunki pracy, jak również odszkodowanie za wypadki przy pracy i choroby zawodowe będą zgodne z ustawodawstwem krajowym i zwyczajami; nie będą one w żadnym razie niższe od tych, które są stosowane przy pracach takiego samego rodzaju

wykonywanych w tej samej okolicy. Wynagrodzenia będą ustalone w sposób słuszny w drodze porozumień między Mocarstwem zatrzymującym, internowanymi i - w razie potrzeby - pracodawcami innymi niż Mocarstwo zatrzymujące, biorąc pod uwagę zobowiązanie Mocarstwa zatrzymującego do zapewnienia internowanemu bezpłatnego utrzymania oraz opieki lekarskiej, wymaganej przez stan jego zdrowia. Internowani zatrudnieni stale przy pracach określonych w ustępie trzecim otrzymają od Mocarstwa zatrzymującego słuszne wynagrodzenie; warunki pracy oraz odszkodowanie za wypadki przy pracy i choroby zawodowe nie będą niższe od tych, które są stosowane przy pracach takiego samego rodzaju wykonywanych w tej samej okolicy.

Artykuł 96

Każdy oddział pracy przynależć będzie do swego miejsca internowania. Właściwe władze Mocarstwa zatrzymującego i komendant danego miejsca internowania będą odpowiedzialni za przestrzeganie w oddziałach pracy postanowień niniejszej Konwencji. Komendant prowadzić będzie bieżąco listę podległych mu oddziałów pracy i podawać ją będzie do wiadomości przedstawicielom Mocarstwa opiekuńczego, Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża i innych organizacji humanitarnych, które odwiedzą miejsca internowania.

Rozdział VI

Własność osobista i środki finansowe

Artykuł 97

Internowani mogą zatrzymać przedmioty osobistego użytku. Pieniądze, чеки, papiery wartościowe itp., jak również kosztowności, których są posiadaczami, mogą im być odebrane tylko z zachowaniem ustalonego postępowania. Otrzymają oni szczegółowe pokwitowanie.

Pieniądze powinny być wniesione na rachunek każdego internowanego, jak to jest przewidziane w artykule 98; nie mogą one być wymienione na inną walutę, chyba że wymaga tego ustawodawstwo terytorium, na którym posiadacz został internowany, albo jeżeli internowany na to się zgodzi.

Przedmioty mające przede wszystkim wartość osobistą lub uczuciową nie mogą być internowanym odebrane.

Kobietę internowaną może rewidować tylko kobieta.

W chwili uwolnienia albo repatriacji internowani otrzymają w gotówce kredytowe saldo ich rachunku, prowadzonego zgodnie z art. 98, jak również wszystkie przedmioty, pieniądze, чеки, papiery wartościowe itd., które zostały im odebrane podczas internowania, z wyjątkiem przedmiotów i papierów wartościowych, które Mocarstwo zatrzymujące może zatrzymać na mocy obowiązującego w nim ustawodawstwa. W przypadku zatrzymania własności internowanego na podstawie tego ustawodawstwa zainteresowany otrzyma szczegółowe zaświadczenie.

Dokumenty rodzinne i dowody tożsamości posiadane przez internowanych mogą im być odebrane tylko za pokwitowaniem.

W żadnej chwili internowani nie powinni pozostawać bez dowodów tożsamości. Jeżeli ich nie posiadają, otrzymają specjalne dowody, sporządzone przez władze zatrzymujące i mające zastąpić dowody tożsamości do końca internowania.

Internowani mogą mieć przy sobie pewną sumę w gotówce albo w bonach na dokonywanie zakupów.

Artykuł 98

Wszyscy internowani otrzymywać będą regularnie dodatki pieniężne celem umożliwienia im zakupu artykułów żywnościowych i takich rzeczy, jak tytoń, przybory toaletowe itd. Dodatki pieniężne mogą być wypłacane w formie otwarcia kredytu albo w formie bonów.

Ponadto internowani mogą otrzymywać zapomogi od Mocarstwa, którego są obywatelami, od Mocarstw opiekuńczych, od wszystkich organizacji, które im przyjdą z pomocą, lub od swoich rodzin, jak również dochody ze swojej własności, stosownie do ustawodawstwa Mocarstwa zatrzymującego.

Zapomogi przyznane przez Mocarstwo ojczyste będą jednakowe dla każdej kategorii internowanych (kalecy, chorzy, kobiety ciężarne itd.) i nie mogą być ustalane przez Mocarstwo ojczyste ani też rozdzielane przez Mocarstwo zatrzymujące w sposób, który stanowiłby dyskryminację zabronioną przez artykuł 27 niniejszej Konwencji.

Dla każdego internowanego Mocarstwo zatrzymujące będzie prowadziło specjalny rachunek, na który wnoszone będą dodatki pieniężne, wspomniane w niniejszym artykule, sumy zarobione przez internowanego, jak również przekazy pieniężne przez niego otrzymywane. Będą również zapisane na jego rachunku sumy, które zostały mu odebrane, a którymi wolno rozporządzać na podstawie ustawodawstwa obowiązującego w kraju internowania. Wszelkie ułatwienia zgodne z ustawodawstwem obowiązującym w tym kraju będą mu udzielone w celu przesłania zapomóg rodzinie i osobom będącym na jego utrzymaniu. Internowany będzie mógł podnosić z tego rachunku sumy potrzebne na jego wydatki osobiste w granicach ustalonych przez Mocarstwo zatrzymujące. W każdej chwili udzielone mu będą odpowiednie ułatwienia w celu zbadania stanu konta oraz otrzymywania z niego wyciągów. Stan konta będzie podany do wiadomości Mocarstwu opiekuńczemu na jego żądanie i przekazany wraz z internowanym w razie jego przeniesienia.

Rozdział VII

Administracja i dyscyplina

Artykuł 99

Każde miejsce internowania podlegać będzie władzy oficera lub odpowiedzialnego urzędnika wyznaczonego spośród regularnych sił zbrojnych lub spośród stałego personelu administracji cywilnej Mocarstwa zatrzymującego. Oficer albo urzędnik - komendant miejsca internowania - posiadać będzie tekst niniejszej Konwencji w języku urzędowym swego kraju oraz odpowiadać będzie za jej przestrzeganie.

Personel nadzorujący będzie pouczony o postanowieniach niniejszej Konwencji i o regulaminach mających na celu jej zastosowanie.

Tekst niniejszej Konwencji oraz teksty porozumień specjalnych zawartych zgodnie z niniejszą Konwencją będą wywieszane w miejscu internowania w języku zrozumiałym dla internowanych albo znajdować się będą w posiadaniu komitetu internowanych.

Regulaminy, rozkazy, ogłoszenia i zawiadomienia wszelkiego rodzaju powinny być podawane do wiadomości internowanych i wywieszane w miejscach internowania w języku dla nich zrozumiałym.

Wszystkie rozkazy i polecenia skierowane indywidualnie do internowanych powinny być również wydawane w języku dla nich zrozumiałym.

Artykuł 100

Dyscyplina w miejscach internowania musi być zgodna z zasadami ludzkości i w żadnym przypadku nie może zawierać przepisów nakazujących internowanym wysiłki fizyczne niebezpieczne dla ich zdrowia albo przewidujących szykany fizyczne lub moralne. Tatuowanie albo wyciskanie znaków lub napisów tożsamości na ciele jest zabronione.

Zabronione są zwłaszcza długotrwałe postoje i apele, karne ćwiczenia fizyczne, ćwiczenia o charakterze wojskowym i ograniczenia w wyżywieniu.

Artykuł 101

Internowani będą mogli składać władzom, którym podlegają, podania w sprawie warunków, w jakich się znajdują.

Mogą oni również zwracać się bez ograniczeń za pośrednictwem komitetu internowanych bądź bezpośrednio, jeżeli uznają to za konieczne, do przedstawicieli Mocarstwa opiekuńczego, aby wskazać im sprawy, na które się skarżą, związane z warunkami internowania.

Te podania i skargi powinny być przekazane bezzwłocznie i bez zmian. Nawet w razie uznania ich za bezpodstawne, nie mogą one powodować żadnych kar.

Komitety internowanych będą mogły przysyłać przedstawicielom Mocarstwa opiekuńczego okresowe sprawozdania o sytuacji w miejscach internowania i o potrzebach internowanych.

Artykuł 102

Internowani będą w każdym miejscu internowania wybierać swobodnie co 6 miesięcy w tajnym głosowaniu członków komitetu mającego ich reprezentować wobec władz Mocarstwa zatrzymującego, wobec Mocarstw opiekuńczych, Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża i każdej innej organizacji, która im przyjdzie z pomocą.

Członkowie tego komitetu mogą być wybierani ponownie.

Wybrani obejmą swe funkcje po zatwierdzeniu ich wyboru przez władze zatrzymujące. Motywy odmowy albo ewentualnego odwołania wybranych będą podawane do wiadomości zainteresowanym Mocarstwom opiekuńczym.

Artykuł 103

Komitety internowanych powinny przyczyniać się do polepszenia stanu fizycznego, moralnego i intelektualnego internowanych.

W razie gdy internowani postanowią zorganizować system pomocy wzajemnej, organizacja ta podlegać będzie kompetencji komitetów niezależnie od zadań specjalnych, które są im powierzone przez inne postanowienia niniejszej Konwencji.

Artykuł 104

Członkowie komitetów internowanych nie będą zmuszani do żadnej pracy, która utrudniałaby wykonywanie ich obowiązków.

Członkowie komitetów mogą wyznaczać spośród internowanych potrzebnych im pomocników. Zapewni się im wszelkie ułatwienia materialne, a zwłaszcza pewną swobodę poruszania się, konieczną dla wykonywania ich zadań (odwiedzanie oddziałów pracy, przyjmowanie przesyłek, pomocy itd.).

Członkom komitetów przyznane będą również wszelkie ułatwienia w korespondencji pocztowej i telegraficznej z władzami zatrzymującymi, z Mocarstwami opiekuńczymi, z Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża i ich przedstawicielami, jak również z organizacjami pomocy internowanym. Członkowie komitetów znajdujący się w oddziałach pracy korzystać będą z tych samych ułatwień w swej korespondencji z Komitetem ich głównego miejsca internowania. Korespondencja ta nie będzie podlegała ograniczeniom i nie będzie zaliczana do normy korespondencji, przewidzianej w art. 107.

Żaden z członków komitetu nie może być przeniesiony bez pozostawienia mu niezbędnego czasu dla zapoznania swego następcy z bieżącymi sprawami.

Rozdział VIII

Stosunki ze światem zewnętrznym

Artykuł 105

Z chwilą internowania osób podlegających ochronie Mocarstwa zatrzymujące zawiadomią te osoby, Mocarstwo, do którego one należą, oraz ich Mocarstwo opiekuńcze o środkach, przedsięwziętych dla wykonywania postanowień niniejszego rozdziału; zawiadomią one również o wszelkich zmianach tych środków.

Artykuł 106

Z chwilą internowania lub najpóźniej po upływie tygodnia od przybycia na miejsce internowania, jak również w razie choroby lub przeniesienia do innego miejsca internowania albo do szpitala, każdy internowany będzie miał możliwość wysłania z jednej strony bezpośrednio do swej rodziny, a z drugiej - do Centralnego Biura przewidzianego w artykule 140, zawiadomienia o internowaniu sporządzonego w miarę możliwości według wzoru załączonego do niniejszej Konwencji i informującego o jego internowaniu, adresie i stanie zdrowia. Wspomniane zawiadomienia będą przesłane możliwie bezzwłocznie i w żadnym przypadku nie będą przetrzymywane.

Artykuł 107

Internowani będą mogli wysyłać i otrzymywać listy i karty pocztowe. Jeżeli Mocarstwo zatrzymujące uzna za konieczne ograniczenie ilości listów i kart wysyłanych przez internowanego, ilość ta nie może być mniejsza niż dwa listy i cztery karty pocztowe miesięcznie, sporządzone w miarę możliwości według wzorów załączonych do niniejszej Konwencji. Decyzja o ograniczeniu korespondencji nadsyłanej do internowanych może być powzięta tylko przez ich Mocarstwo ojczyste, ewentualnie na prośbę Mocarstwa zatrzymującego. Listy i karty powinny być przesyłane bez niesłusznej zwłoki; nie mogą być one opóźniane ani zatrzymywane ze względów dyscyplinarnych.

Internowani nie otrzymujący przez dłuższy czas wiadomości od swych rodzin i nie mogący otrzymać od nich lub przesłać im wiadomości zwykłą drogą jak również internowani, których dzielą od rodzin znaczne odległości, będą mogli wysyłać telegramy, płacąc za nie pieniędzmi, którymi dysponują. Z tego sposobu korespondencji będą oni korzystać również w uznanych nagłych przypadkach.

Korespondencja internowanych będzie zasadniczo prowadzona w ich języku ojczystym. Strony w konflikcie mogą wyrazić zgodę na korespondowanie również w innych językach.

Artykuł 108

Internowani będą mogli otrzymywać pocztą lub każdą inną drogą przesyłki indywidualne lub zbiorowe, zawierające zwłaszcza artykuły spożywcze, odzież, lekarstwa, jak również książki i przedmioty przeznaczone dla zaspokojenia ich potrzeb w dziedzinie religii, studiów i rozrywki. Przesyłki te nie mogą w żadnej mierze zwolnić Mocarstwa zatrzymującego od obowiązków ciążących na nim z tytułu niniejszej Konwencji.

Gdyby z przyczyn wojskowych stało się konieczne ograniczenie ilości tych przesyłek, należy o tym zawiadomić Mocarstwo opiekuńcze, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża lub każdą inną organizację pomocy internowanym, której powierzono wysyłanie tych przesyłek.

W razie potrzeb zainteresowane Mocarstwa zawrą specjalne układy co do warunków wysyłania przesyłek indywidualnych lub zbiorowych, co nie może w żadnym razie opóźnić otrzymywania przez internowanych przesyłek pomocy. Przesyłki żywnościowe i odzieżowe nie będą zawierały książek; środki lecznicze będą w zasadzie przesyłane w paczkach zbiorowych.

Artykuł 109

W razie braku specjalnych układów między Stronami w konflikcie co do warunków odbioru i rozdziału zbiorczych przesyłek pomocy stosowany będzie regulamin w sprawie przesyłek zbiorowych, załączony do niniejszej Konwencji.

Układy specjalne przewidziane powyżej nie będą mogły w żadnym razie ograniczyć prawa komitetów internowanych do podejmowania zbiorowych przesyłek pomocy, przeznaczonych dla internowanych, do rozdziału ich i do dysponowania nimi w interesie odbiorców.

Układy te nie będą mogły również ograniczać prawa przedstawicieli Mocarstwa opiekuńczego, Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża i każdej innej organizacji pomocy internowanym zajmującej się przekazywaniem przesyłek zbiorowych, do kontrolowania ich rozdziału pomiędzy odbiorców.

Artykuł 110

Wszelkie przesyłki pomocy internowanym zwolnione będą od opłat przewozowych celnych i innych.

Wszelkie przesyłki pocztowe, włącznie z paczkami pomocy i przesyłkami pieniężnymi, pochodzące z innych krajów i skierowane do internowanych lub wysłane przez nich pocztą bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem Biur Informacji przewidzianych w artykule 136 oraz Centralnego Biura Informacji przewidzianego w artykule 140, zwolnione będą od wszelkich opłat pocztowych zarówno w krajach nadania i przeznaczenia, jak i w tranzycie przez inne kraje. W tym celu zwolnienia przewidziane w Powszechnej Konwencji Pocztovej z 1947 r. oraz w porozumieniach Powszechnego Związku Pocztowego na rzecz cywilnych obywateli Państwa nieprzyjacielskiego, przebywających w obozach lub więzieniach cywilnych, będą rozciągnięte na inne osoby podlegające ochronie, które są internowane w ramach niniejszej Konwencji. Państwa nie uczestniczące w powyższych porozumieniach będą obowiązane przyznać przewidziane zwolnienia na tych samych warunkach.

Koszty transportu przesyłek pomocy przeznaczonych dla internowanych, które z powodu swojej wagi lub z jakiegokolwiek innej przyczyny nie mogą im być przekazane drogą pocztową, będą obciążały Mocarstwo zatrzymujące na całym terytorium pozostającym pod jego kontrolą. Inne Mocarstwa, które są Stronami Konwencji, ponoszą koszty przewozu na swych terytoriach.

Koszty transportu tych przesyłek, które nie są objęte postanowieniami poprzednich ustępów, będą obciążały nadawcę.

Wysokie Umawiające się Strony będą się starały obniżyć w miarę możliwości opłaty telegraficzne za telegramy, wysyłane przez internowanych lub do nich skierowane.

Artykuł 111

W przypadku gdyby działania wojenne przeszkodziły zainteresowanym Mocarstwom w spełnieniu ich obowiązku zapewnienia transportu przesyłek przewidzianych w artykułach 106, 107, 108 i 113, zainteresowane Mocarstwa opiekuńcze, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża lub każda inna organizacja uznana przez Strony w konflikcie będą mogły podjąć się zorganizowania transportu tych przesyłek odpowiednimi środkami (wagony, samochody ciężarowe, statki lub samoloty itd.). W tym celu Wysokie Umawiające się Strony starać się będą o dostarczenie im tych środków transportu i zezwolenie na ich przewóz, zwłaszcza przez wydawanie potrzebnych przepustek.

Powyzsze środki transportowe będą mogły być używane dla przewożenia:

a) korespondencji, wykazów i sprawozdań wymienianych między Centralnym Biurem Informacji przewidzianym w art. 140 a biurami krajowymi przewidzianymi w art. 136;

b) korespondencji i sprawozdań dotyczących internowanych, które Mocarstwa opiekuńcze, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża lub jakakolwiek inna organizacja pomocy internowanym wymieniają bądź ze swymi własnymi przedstawicielami, bądź ze Stronami w konflikcie.

Niniejsze postanowienia w niczym nie ograniczają prawa każdej ze Stron w konflikcie do zorganizowania, jeżeli będzie wolała, innych transportów i wydawania przepustek na warunkach, jakie mogą być uzgodnione.

Koszty użycia tych środków transportowych będą ponoszone proporcjonalnie do znaczenia tych przesyłek przez Strony w konflikcie, których obywatele korzystają z tych usług.

Artykuł 112

Cenzura korespondencji nadchodzącej do internowanych lub przez nich wysyłanej odbywać się będzie możliwie najprędzej.

Kontrola przesyłek przeznaczonych dla internowanych nie powinna odbywać się w warunkach, które zagrażałyby zachowaniu w należytym stanie zawartych w nich artykułów spożywczych, i będzie się odbywała w obecności odbiorcy lub upoważnionego przezeń kolegi. Doręczanie internowanym przesyłek indywidualnych lub zbiorowych nie może być opóźnione pod pozorem trudności ocenzurowania.

Wszelki zakaz korespondencji wydany przez Strony w konflikcie ze względów wojskowych lub politycznych może być tylko czasowy i powinien trwać możliwie krótko.

Artykuł 113

Mocarstwa zatrzymujące zapewnią w rozsądnych granicach wszelkie ułatwienia w przesyłaniu za pośrednictwem Mocarstwa opiekuńczego lub Centralnego Biura przewidzianego w artykule 140 albo w inny wymagany sposób testamentów, pełnomocnictw i wszelkich innych dokumentów przeznaczonych dla internowanych lub pochodzących od nich. We wszystkich przypadkach Mocarstwa zatrzymujące ułatwią internowanym sporządzanie i legalizowanie w należytej formie tych dokumentów; w szczególności zezwolą im one na zasięgnięcie porady prawnika.

Artykuł 114

Mocarstwo zatrzymujące udzieli internowanym wszelkich ułatwień zgodnych z warunkami internowania i obowiązującym ustawodawstwem dla zarządzania swym majątkiem. W tym celu może ono udzielić im zezwoleń na opuszczenie miejsca internowania w nagłych przypadkach, o ile warunki na to pozwalają.

Artykuł 115

We wszystkich przypadkach, gdy internowany będzie stroną w procesie przed jakimkolwiek sądem, Mocarstwo zatrzymujące powinno na prośbę zainteresowanego zawiadomić sąd o jego internowaniu i czuwać w granicach ustawowych nad dokonaniem wszelkich niezbędnych czynności, aby internowany nie poniósł żadnej szkody na skutek internowania, o ile chodzi o przygotowanie i prowadzenie procesu lub wykonanie jakiegokolwiek wydanego przez sąd wyroku.

Artykuł 116

Każdy internowany będzie mógł być odwiedzany regularnie i możliwie często przede wszystkim przez krewnych.

W nagłych przypadkach, zwłaszcza w przypadku zgonu lub ciężkiej choroby któregoś z członków rodziny, internowany będzie mógł, o ile to jest możliwe, udać się do swej rodziny.

Rozdział IX

Sankcje karne i dyscyplinarne

Artykuł 117

Z zastrzeżeniem postanowień niniejszego rozdziału ustawodawstwo obowiązujące na terytorium, na którym przebywają internowani, stosowane będzie do tych, którzy popełniają przestępstwo w czasie internowania.

Jeżeli ustawy, przepisy lub zarządzenia ogólne grożą internowanym karami za czyny nie podlegające karze w razie ich popełnienia przez osoby nie internowane, czyny te mogą spowodować jedynie kary dyscyplinarne.

Internowany może być tylko jeden raz ukarany za ten sam czyn lub na podstawie tego samego oskarżenia.

Artykuł 118

Wymierzając karę sądy lub władze uwzględnią w możliwie największej mierze okoliczność, że oskarżony nie jest obywatelem Mocarstwa zatrzymującego. Będą one miały swobodę złagodzenia kary za przestępstwo, o które internowany jest oskarżony, i nie będą obowiązane przestrzegać minimum tej kary.

Zabrania się uwięzienia w pomieszczeniach pozbawionych światła dziennego i w ogóle wszelkiego rodzaju okrucieństw.

Internowani, którzy byli ukarani dyscyplinarnie lub sędownie, będą po odbyciu kary traktowani na równi z innymi.

Okres tymczasowego zaarrestowania zalicza się internowanemu na poczet wymierzonej mu kary dyscyplinarnej lub sądowej.

Komitety internowanych będą zawiadamiane o wszczęciu każdego postępowania sądowego przeciwko internowanym, których reprezentują, oraz o jego wyniku.

Artykuł 119

Internowanym mogą być wymierzone następujące kary dyscyplinarne:

- 1) grzywna do wysokości 50 procent wynagrodzenia przewidzianego w artykule 95, jednak za okres nie przekraczający 30 dni;
- 2) cofnięcie korzyści przyznanych internowanym, a nie przewidzianych przez niniejszą Konwencję;
- 3) praca przymusowa nie przekraczająca dwóch godzin dziennie nad utrzymaniem porządku w miejscu internowania;
- 4) areszt.

W żadnym przypadku kary dyscyplinarne nie mogą być niehumanitarne, brutalne lub niebezpieczne dla zdrowia internowanych. Przy wymierzaniu ich należy liczyć się z wiekiem, płcią i stanem zdrowia.

Czas trwania jakiegokolwiek poszczególnej kary nie może nigdy przekroczyć trzydziestu następujących po sobie dni, nawet w przypadkach, gdy internowany odpowiada dyscyplinarnie w tym samym postępowaniu za kilka czynów, bez względu na to czy czyny te łączą się ze sobą lub nie.

Artykuł 120

Internowani, którzy zbiegli lub usiłovali zbiec, odpowiadają w razie ich ujęcia tylko dyscyplinarnie, nawet w przypadku recydywy.

W drodze wyjątku od ustępu 3 artykułu 118 internowani ukarani za ucieczkę lub usiłowanie ucieczki mogą być poddani specjalnemu nadzorowi, pod warunkiem jednak, że nadzór ten nie

dotknie stanu ich zdrowia, że odbywać się będzie w miejscu internowania i że nie pozbawi ich żadnej z gwarancji przyznanych im przez niniejszą Konwencję.
Internowani współdziałający w ucieczce lub w usiłowaniu ucieczki podlegają z tego tytułu tylko karze dyscyplinarnej.

Artykuł 121

Ucieczka lub usiłowanie ucieczki, nawet w przypadku recydywy, nie będzie uważane za okoliczność obciążającą w razie pociągnięcia internowanego do odpowiedzialności sądowej za przestępstwa popełnione podczas ucieczki.

Strony w konflikcie będą czuwać nad tym, aby właściwe władze pobłażliwie oceniały kwestię, czy przestępstwo internowanego ma być karane dyscyplinarnie czy sędownie, zwłaszcza jeżeli chodzi o czyny związane z ucieczką lub usiłowaniem ucieczki.

Artykuł 122

Fakty stanowiące naruszenie dyscypliny będą przedmiotem natychmiastowego śledztwa. Nastąpi to zwłaszcza w przypadku ucieczki lub usiłowania ucieczki, a internowany będzie natychmiast po ujęciu przekazany właściwym władzom.

W stosunku do wszystkich internowanych tymczasowe zaarrestowanie w razie naruszenia dyscypliny ograniczy się do ścisłego minimum i nie przekroczy dni 14; będzie ono w każdym przypadku zaliczone na poczet wymierzonej kary pozbawienia wolności.

Postanowienia art. 124 i 125 stosować się będą do internowanych, zatrzymanych w areszcie tymczasowym za naruszenie dyscypliny.

Artykuł 123

Niezależnie od kompetencji sądów i wyższych władz kary dyscyplinarne wymierzać może tylko komendant miejsca internowania lub odpowiedzialny oficer albo urzędnik, na którego przelana zostanie władza dyscyplinarna.

Przed orzeczeniem kary dyscyplinarnej oskarżony internowany będzie dokładnie powiadomiony o zarzucanych mu czynach. Będzie on mógł usprawiedliwić swoje postępowanie, bronić się, zażądać przesłuchania świadków i korzystać w razie potrzeby z pomocy wykwalifikowanego tłumacza. Orzeczenie zostanie ogłoszone w obecności oskarżonego i członka komitetu internowanych.

Pomiędzy ogłoszeniem orzeczenia dyscyplinarnego a jego wykonaniem nie upłynie więcej niż jeden miesiąc.

Jeżeli internowany skazany zostanie ponownie na karę dyscyplinarną, a jedna z tych kar przekracza dni 10, nowa kara może być wykonana po upływie co najmniej trzech dni od wykonania pierwszej kary.

Komendant miejsca internowania prowadzić będzie rejestr orzeczonych kar dyscyplinarnych dostępny dla przedstawicieli Mocarstwa opiekuńczego.

Artykuł 124

W żadnym razie internowani nie będą przenoszeni dla odbycia kar dyscyplinarnych do zakładów karnych (więzienia, domy poprawcze, ciężkie roboty itd.).

Pomieszczenia, w których internowani odbywać będą kary dyscyplinarne, powinny odpowiadać wymaganiom higieny, zwłaszcza powinny być zaopatrzone w stosowne poślania; internowani odbywający kary będą mieli możliwość zachowania należytej czystości.

Internowane kobiety odbywać będą kary dyscyplinarne w osobnych pomieszczeniach oddzielnie od mężczyzn i będą pod bezpośrednim dozorem kobiet.

Artykuł 125

Internowani ukarani dyscyplinarnie będą mogli odbywać codziennie ćwiczenia fizyczne i przebywać na wolnym powietrzu co najmniej przez dwie godziny.

Będą oni mogli poddawać się na swą prośbę codziennym badaniom lekarskim, otrzymując opiekę wymaganą przez ich stan zdrowia i w razie potrzeby zostaną przeniesieni do izb chorych miejsca internowania lub do szpitala.

Wolno im będzie czytać i pisać, jak również wysyłać i przyjmować listy. Natomiast paczki i przekazy pieniężne mogą im być zatrzymane do ukończenia kary; będą one tymczasem powierzone komitetowi internowanych, który odda do izby chorych produkty łatwo psujące się, które znajdują się w tych paczkach.

Żaden internowany ukarany dyscyplinarnie nie może być pozbawiony korzyści wpływających z postanowień artykułów 107 i 143.

Artykuł 126

Artykuły od 71 do 76 włącznie stosowane będą przez analogię w razie wszczęcia postępowania przeciwko internowanym znajdującym się na terytorium państwowym Mocarstwa zatrzymującego.

Rozdział X

Przenoszenie internowanych

Artykuł 127

Przenoszenie internowanych odbywać się będzie zawsze w warunkach humanitarnych. Należy do niego z reguły używać kolei lub innych środków przewozowych oraz zapewnić co najmniej takie warunki, w jakich odbywa się transport wojsk mocarstwa zatrzymującego. Jeżeli wyjątkowo internowani muszą odbywać drogę pieszo, może to nastąpić jedynie wówczas, gdy ich stan fizyczny na to pozwala i gdy nie wywoła to nadmiernego zmęczenia.

W czasie przenoszenia Mocarstwo zatrzymujące dostarczy internowanym wody do picia i żywności, dostatecznej pod względem ilości, jakości i urozmaicenia, dla utrzymania ich w dobrym stanie zdrowia, jak również odzieży, odpowiedniego schronienia i niezbędnej opieki lekarskiej. Zastosuje ono wszelkie środki ostrożności w celu zapewnienia ich bezpieczeństwa podczas przenoszenia i sporządzi przed odjazdem pełną listę przeniesionych internowanych.

Chorych, rannych, ułomnych i położnic nie wolno przenosić, jeżeli podróż może ujemnie wpłynąć na ich stan zdrowia, chyba że przeniesienie jest konieczne dla ich bezpieczeństwa.

W razie zbliżania się frontu do miejsca internowania, internowani, którzy się tam znajdują, będą przeniesieni tylko wówczas, gdy ich przeniesienie może się odbyć w warunkach dostatecznego bezpieczeństwa albo gdy pozostanie na miejscu jest niebezpieczniejsze od przeniesienia.

Podejmując decyzję o przeniesieniu internowanych Mocarstwo zatrzymujące powinno liczyć się z ich interesami, a zwłaszcza z tym, aby nie utrudnić ich repatriacji lub powrotu do miejsc zamieszkania.

Artykuł 128

W razie przeniesienia internowani będą urzędowo zawiadomieni o swym wyjeździe i o nowym adresie pocztowym; zawiadomienie to będzie im dane tak wcześnie, aby mogli przygotować swoje bagaże i zawiadomić rodziny.

Wolno im będzie zabrać rzeczy osobiste, korespondencję i paczki doręczone na ich adres; waga tych bagaży będzie mogła być ograniczona, jeżeli wymagają tego warunki transportu, jednak w żadnym razie nie niżej niż do 25 kg na każdego internowanego.

Korespondencja i paczki, adresowane na ich poprzednie miejsce internowania, będą im bez zwłoki przekazywane.

Komendant miejsca internowania podejmie w porozumieniu z komitetem internowanych konieczne środki w celu przewiezienia zbiorowej własności internowanych i bagaży, których internowani nie będą mogli zabrać z sobą z powodu ograniczenia zarządnego na podstawie ustępu drugiego niniejszego artykułu.

Rozdział XI

Zgony

Artykuł 129.

Internowani będą mogli składać swoje testamenty odpowiedzialnym władzom, które zapewnią ich przechowanie. W przypadku śmierci internowanych testamenty te zostaną natychmiast przekazane osobom wskazanym przez internowanych.

Zgon każdego internowanego zostanie stwierdzony przez lekarza. Sporządzone zostanie świadectwo stwierdzające przyczyny śmierci i okoliczności, w jakich nastąpiła.

Zostanie sporządzony i należycie zarejestrowany urzędowy akt zejścia stosownie do przepisów obowiązujących na terytorium, na którym znajduje się miejsce internowania. Poświadczony za zgodność odpis aktu zejścia przesłany będzie niezwłocznie Mocarstwu opiekuńczemu i Centralnemu Biuru przewidzianemu w artykule 140.

Artykuł 130

Władze zatrzymujące czuwać będą nad tym, aby internowanych, zmarłych w niewoli, chowano z należną czcią, jeżeli to możliwe - z dopełnieniem obrzędów ich wyznania, oraz aby ich groby były szanowane, należycie utrzymane i oznaczone w sposób umożliwiający zawsze ich odnalezienie.

Zmarli internowani będą grzebani pojedynczo, chyba że na skutek siły wyższej zajdzie konieczność pochowania ich we wspólnym grobie. Palenie zwłok jest dozwolone wyłącznie wówczas, gdy wymagają tego naglące względy higieny lub jeżeli zmarły wyraził taką wolę. O spaleniu zwłok należy uczynić wzmiankę w akcie zejścia internowanego z podaniem motywów. Władze zatrzymujące starannie przechowują prochy i prześlą je rodzinie zmarłych na jej żądanie.

Gdy tylko okoliczności na to pozwolą, a najpóźniej po zakończeniu działań wojennych, Mocarstwo zatrzymujące przekaże za pośrednictwem Biura Informacji przewidzianego w artykule 136 Mocarstwu, do których należeli zmarli internowani, wykazy ich grobów. Wykazy te będą zawierać wszystkie szczegóły potrzebne do zidentyfikowania zmarłych internowanych i do dokładnej lokalizacji ich grobów.

Artykuł 131

Po każdym zgonie lub ciężkim zranieniu internowanego, spowodowanych lub przypuszczalnie spowodowanych przez wargę przez innego internowanego lub przez jakąkolwiek inną osobę, jak również po każdym zgonie, którego przyczyny są nieznanne, Mocarstwo zatrzymujące przeprowadzi natychmiast urzędowe dochodzenie.

Zawiadomienie o tym zostanie natychmiast przesłane Mocarstwu opiekuńczemu. Zebrane zostaną zeznania wszystkich świadków, a sprawozdanie stwierdzające zeznania będzie podane wspomnianemu Mocarstwu do wiadomości.

Jeżeli śledztwo wykaże winę jednej lub więcej osób, Mocarstwo zatrzymujące podejmie wszelkie środki w celu wdrożenia postępowania sądowego przeciwko osobie lub osobom odpowiedzialnym.

Rozdział XII

Zwolnienie, repatriacja i leczenie szpitalne w kraju neutralnym

Artykuł 132

Mocarstwo zatrzymujące zwolni każdą osobę internowaną z chwilą ustania powodów internowania.

Poza tym Strony w konflikcie postarają się zawrzeć podczas działań wojennych porozumienia w celu zwolnienia, repatriacji, powrotu do miejsc zamieszkania lub leczenia szpitalnego w kraju neutralnym pewnych kategorii internowanych, a zwłaszcza dzieci, kobiet ciężarnych, matek z niemowlętami i małymi dziećmi rannych i chorych oraz internowanych, którzy przeszli długą niewolę.

Artykuł 133

Internowanie skończy się możliwie najprędzej po zakończeniu działań wojennych. Jednakże internowani na terytorium Strony w konflikcie, przeciwko którym toczą się dochodzenia karne o przestępstwa podlegające karze nie tylko dyscyplinarnej, będą mogli być zatrzymani do ukończenia postępowania, a w pewnych przypadkach aż do wykonania kary. To samo dotyczy internowanych, którzy zostali skazani poprzednio na kary pozbawienia wolności.

Po zakończeniu działań wojennych lub okupacji Mocarstwo zatrzymujące i Mocarstwa zainteresowane powinny drogą porozumienia utworzyć komisje dla odszukania rozproszonych internowanych.

Artykuł 134

Po zakończeniu działań wojennych lub okupacji Wysokie Umawiające się Strony postarają się zapewnić powrót wszystkich internowanych do ich ostatniego miejsca zamieszkania lub ułatwi ich repatriację.

Artykuł 135

Mocarstwo zatrzymujące poniesie koszty powrotu zwolnionych internowanych do miejsc, w których zamieszkiwali w chwili internowania, albo jeżeli zostali zatrzymani podczas podróży lub na morzu, koszty konieczne dla ukończenia ich podróży lub powrotu do miejsca wyjazdu. Jeżeli Mocarstwo zatrzymujące odmówi zezwolenia na pozostanie na swym terytorium zwolnionemu internowanemu, który poprzednio miał tam swe stałe miejsce zamieszkania, zapłaci ono koszty repatriacji. Jeżeli jednak internowany woli wrócić do swego kraju na własną odpowiedzialność lub w wykonaniu polecenia swego rządu, Mocarstwo zatrzymujące nie jest obowiązane pokryć kosztów podróży poza granicami jego terytorium. Mocarstwo zatrzymujące nie jest obowiązane do ponoszenia kosztów repatriacji internowanego, który internowany został na własne żądanie.

W przypadku przeniesienia internowanych zgodnie z postanowieniami artykułu 45, Mocarstwo, które ich przenosi, i Mocarstwo, które ich przyjmuje, porozumieją się co do podziału kosztów, jakie każde z nich poniesie.

Wyżej wspomniane postanowienia nie mogą naruszać specjalnych porozumień, jakie Strony w konflikcie mogą zawrzeć ze sobą w sprawie wymiany lub repatriacji swych obywateli pozostających w rękach nieprzyjaciela.

Dział V

Biura informacji i Centralne Biuro Informacji

Artykuł 136

Z chwilą wybuchu konfliktu oraz we wszystkich przypadkach okupacji każda Strona w konflikcie utworzy urzędowe Biuro Informacji, które będzie przyjmowało i przekazywało wiadomości o osobach podlegających ochronie, a znajdujących się w jej władzy.

Każda Strona w konflikcie przekaze możliwie na szybciej wspomnianemu Biuru informacje o środkach podjętych przez nią w stosunku do każdej podlegającej ochronie osoby, która przebywa w areszcie dłużej niż dwa tygodnie, na nakazane przymusowe miejsce zamieszkania lub jest internowana. Ponadto poleci ona swym zainteresowanym władzom, aby szybko dostarczyły do wspomnianego Biura danych o zmianach w sytuacji tych osób podlegających ochronie, jak np. o przeniesieniach, zwolnieniach, repatriacji, uciezkach, umieszczeniu w szpitalu, narodzinach i zgonach.

Artykuł 137

Krajowe Biuro Informacji przekaze bezzwłocznie najszybszymi środkami za pośrednictwem z jednej strony Mocarstw Opiekuńczych, a z drugiej strony Centralnego Biura przewidzianego w artykule 140, informacje o osobach podlegających ochronie Mocarstwu, którego osoby te są obywatelami, lub Mocarstwu, na którego terytorium miały one stałe miejsce zamieszkania. Biura odpowiadać będą również na wszelkie zapytania skierowane do nich w sprawie osób podlegających ochronie.

Biura Informacji przekażą wiadomości o osobie podlegającej ochronie, z wyjątkiem przypadków, gdy przekazanie tych wiadomości może wyrządzić szkodę osobie zainteresowanej lub jej rodzinie. Nawet w tych przypadkach nie wolno odmówić udzielenia informacji Centralnemu Biuru, które, będąc uprzedzone o tych okolicznościach, przedsięwzięcie niezbędne środki ostrożności przewidziane w artykule 140.

Wszystkie pisemne zawiadomienia pochodzące od Biura będą poświadczone podpisem lub pieczęcią.

Artykuł 138

Informacje otrzymane przez Krajowe Biuro Informacji i przez nie przekazane powinny pozwolić na dokładne zidentyfikowanie osoby podlegającej ochronie i szybkie zawiadomienie jej rodziny. Będą one zawierać co do każdej osoby przynajmniej nazwisko, imiona, miejsce i pełną datę urodzenia, narodowość, ostatnie miejsce zamieszkania, znamiona szczególne, imię ojca i nazwisko matki, datę i charakter podjętych w stosunku do tej osoby kroków, jak również miejsce, gdzie została zatrzymana, adres, na który może jej być przesyłana korespondencja, jak również nazwisko i adres osoby, którą należy zawiadomić.

Podobnie wiadomości dotyczące stanu zdrowia internowanych chorych lub ciężko rannych będą przekazywane regularnie i w miarę możliwości co tydzień.

Artykuł 139

Krajowe Biuro Informacji zbierać również będzie wszelkie osobiste przedmioty wartościowe pozostawione przez osoby podlegające ochronie wymienione w artykule 136, zwłaszcza po ich repatriacji, zwolnieniu, ucieczce lub zgonie, oraz będzie przysyłać te przedmioty osobom zainteresowanym bezpośrednio lub w razie potrzeby za pośrednictwem Centralnego Biura Informacji. Przedmioty powyższe przesyłane będą w paczkach opieczetowanych przez Biuro; do paczek tych będą dołączone deklaracje, zawierające dokładne dane o tożsamości osób, do których przedmioty te należały; jak również pełny spis zawartości paczki. Odbiór i wysyłka wszystkich przedmiotów wartościowych tego rodzaju będą szczegółowo rejestrowane.

Artykuł 140

Centralne Biuro Informacji o osobach podlegających ochronie, zwłaszcza o internowanych, utworzone będzie w kraju neutralnym. Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża

zapropnuje Mocarstwom zainteresowanym, jeśli uzna to za stosowne, zorganizowanie powyższego Biura. Będzie to mogło być to samo Biuro, które przewidziane jest w artykule 123 Konwencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o traktowaniu jeńców wojennych.

Zadaniem tego Biura będzie zbieranie wszelkich wiadomości o charakterze przewidzianym w artykule 136, a które będzie można uzyskać drogą urzędową lub prywatną; Biuro przekaze je możliwie szybko do kraju pochodzenia lub zamieszkania osób zainteresowanych, z wyjątkiem przypadków, gdy mogłoby to zaszkodzić osobom, których dotyczą te informacje, lub ich rodzinom. Biuro uzyska od Stron w konflikcie wszelkie rozsądne ułatwienia w przekazywaniu wiadomości.

Wysokie Umawiające się Strony, a zwłaszcza te, których obywatele korzystają z usług Centralnego Biura informacji, proszone są o udzielenie mu niezbędnej pomocy finansowej.

Postanowienia powyższe nie powinny być interpretowane jako ograniczające działalność humanitarną Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża i stowarzyszeń pomocy wspomnianych w artykule 142.

Artykuł 141

Krajowe biura informacji i Centralne Biuro Informacji korzystać będą ze zwolnień od wszelkich opłat pocztowych, jak również ze zwolnień przewidzianych w artykule 110, a w miarę możliwości zwolnione będą całkowicie lub przynajmniej częściowo od opłat telegraficznych.

Tytuł IV

Wykonanie konwencji

Dział I

Postanowienia ogólne

Artykuł 142

Z zastrzeżeniem środków, które uznają za niezbędne w celu zagwarantowania swego bezpieczeństwa lub sprostania innym słusznym koniecznościom, Mocarstwa zatrzymujące zapewnią najlepsze przyjęcie organizacjom religijnym, stowarzyszeniom pomocy lub wszelkim innym organizacjom, które nieść będą pomoc osobom podlegającym ochronie. Udziela im one, jak również ich należycie wyznaczonym przedstawicielom wszelkich ułatwień w odwiedzaniu osób podlegających ochronie, w dokonywaniu rozdziału pomocy i materiałów wszelkiego pochodzenia, przeznaczonych dla celów oświatowych, rozrywkowych lub religijnych oraz w pomaganiu im przy organizowaniu zajęć rozrywkowych w miejscach internowania. Stowarzyszenia lub organizacje powyższe będą mogły powstać na terytorium Mocarstwa zatrzymującego bądź w innym kraju albo też mogą one posiadać charakter międzynarodowy.

Mocarstwo zatrzymujące będzie mogło ograniczyć ilość stowarzyszeń i organizacji, których delegaci będą upoważnieni do wykonywania swej działalności na jego terytorium i pod jego kontrolą, jednak pod warunkiem, że takie ograniczenie nie przeszkodzi w niesieniu wydatnej pomocy, wystarczającej dla wszystkich osób podlegających ochronie.

Szczególina sytuacja Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża w tej dziedzinie będzie zawsze uznana i szanowana.

Artykuł 143

Przedstawiciele i delegaci Mocarstw opiekuńczych będą upoważnieni do udawania się do wszystkich miejsc, w których znajdują się osoby podlegające ochronie, zwłaszcza do miejsc internowania, zatrzymania i pracy.

Będą oni mieli dostęp do wszystkich pomieszczeń używanych przez osoby podlegające ochronie i będą mogli rozmawiać z nimi bez świadków, a jeśli to będzie konieczne, za pośrednictwem tłumacza.

Odwiedziny te mogą być zabronione tylko ze względu na nagłą konieczność wojskowe i to jedynie wyjątkowo i tymczasowo. Ich częstotliwości i czasu trwania nie wolno ograniczać.

Przedstawicielom i delegatom Mocarstw opiekuńczych pozostawiona będzie całkowita swoboda wyboru miejsc, które życzą sobie odwiedzić. Mocarstwo zatrzymujące lub okupacyjne Mocarstwo opiekuńcze, a w razie potrzeby Mocarstwo ojczyste osób, które ma się odwiedzać, będą mogły porozumieć się w sprawie dopuszczenia do udziału w tych odwiedzinach rodaków osób internowanych.

Delegaci Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża będą korzystali z tych samych przywilejów. Wyznaczenie tych delegatów wymaga zgody Mocarstwa sprawującego władzę na terytoriach, na których mają oni wykonywać swoje czynności.

Artykuł 144

Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się rozpowszechniać jak najszerzej w swoich krajach w czasie pokoju i podczas wojny tekst niniejszej Konwencji, a w szczególności włączyć jego studiowanie do programu szkolenia wojskowego i jeżeli to możliwe, do programu szkolnictwa cywilnego, aby w ten sposób jej zasady były znane ogółowi ludności.

Władze cywilne, wojskowe, policyjne lub inne, które w czasie wojny ponosić będą odpowiedzialność za osoby podlegające ochronie, powinny posiadać tekst Konwencji i otrzymać specjalne wyjaśnienie co do jej postanowień.

Artykuł 145

Wysokie Umawiające się Strony prześlą sobie za pośrednictwem Szwajcarskiej Rady Związkowej, a podczas trwania działań wojennych za pośrednictwem Mocarstw opiekuńczych urzędowe przekłady niniejszej Konwencji, jak również ustawy i rozporządzenia, które uznają za stosowne wydać w celu zapewnienia jej wykonania.

Artykuł 146

Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się do wydania niezbędnych przepisów ustawodawczych w celu ustalenia odpowiednich sankcji karnych w stosunku do osób, które popełniły lub wydały rozkaz popełnienia jakiegokolwiek z ciężkich naruszeń niniejszej Konwencji, określonych w następnym artykule.

Każda Umawiająca się Strona obowiązana będzie poszukiwać osoby podejrzane o popełnienie lub o wydanie rozkazu popełnienia jakiegokolwiek z tych ciężkich naruszeń i powinna ścigać je przed swoimi własnymi sądami niezależnie od obywatelstwa. Będzie ona również mogła, jeżeli woli, wydać te osoby na warunkach przewidzianych przez jej własne ustawodawstwo do osądzenia innej zainteresowanej w ściganiu Umawiającej się Stronie, jeżeli ta Strona posiada dostateczne dowody obciążające przeciwko powyższym osobom.

Każda Umawiająca się Strona podejmie niezbędne środki, aby spowodować zaprzestanie czynów sprzecznych z postanowieniami niniejszej Konwencji, innych niż ciężkie naruszenia, określone w artykule następnym.

We wszystkich okolicznościach oskarżeni korzystać będą z gwarancji procesowych i wolności obrony, które nie będą mniejsze od przewidzianych w artykułach 105 i następnym Konwencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o traktowaniu jeńców wojennych.

Artykuł 147

Za ciężkie naruszenie w rozumieniu artykułu poprzedniego uważa się popełnienie któregokolwiek z następujących czynów na szkodę osób lub mienia, chronionych przez

Konwencję: umyślne zabójstwo, torturowanie lub nieludzkie traktowanie, włączając w to doświadczenia biologiczne, umyślne powodowanie wielkich cierpień albo ciężkie zamachy na nietykalność fizyczną lub zdrowie, bezprawne deportacje lub przeniesienia, bezprawne pozbawianie wolności, zmuszanie osoby podlegającej ochronie do służby w siłach zbrojnych Mocarstwa nieprzyjacielskiego, pozbawianie jej prawa do tego, aby była sądzona w sposób słuszny i bezstronny zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji, branie zakładników, niszczenie i przywłaszczanie majątku nie usprawiedliwione koniecznościami wojskowymi i wykonywane na wielką skalę w sposób niedozwolony i samowolny.

Artykuł 148

Żadna Umawiająca się Strona nie będzie mogła zwolnić się sama ani zwolnić innej Umawiającej się Strony od odpowiedzialności ciężającej na niej lub na innej umawiającej się Stronie za naruszenia przewidziane w poprzednim artykule.

Artykuł 149

Na żądanie jednej ze Stron w konflikcie należy wszcząć śledztwo w trybie, który zostanie ustalony przez zainteresowane Strony, co do każdego zarzuczonego pogwałcenia Konwencji. Jeżeli nie dojdzie do uzgodnienia w sprawie trybu śledztwa, Strony porozumieją się co do wyboru arbitra, który zadecyduje, jaka procedura ma być zastosowana. Po stwierdzeniu, że pogwałcenie miało istotnie miejsce, Strony w konflikcie możliwie najszybciej położą mu kres i ukróczą je.

Dział II

Postanowienia końcowe

Artykuł 150

Konwencję niniejszą sporządzono w językach francuskim i angielskim. Obydwa teksty są jednakowo autentyczne. Szwajcarska Rada Związkowa poleci sporządzenie przekładów urzędowych Konwencji na języki rosyjski i hiszpański.

Artykuł 151

Konwencja niniejsza, która nosić będzie datę dnia dzisiejszego, będzie mogła być podpisana do 12 lutego 1950 r. w imieniu Mocarstw reprezentowanych na Konferencji, która rozpoczęła się w Genewie dnia 21 kwietnia 1949 roku.

Artykuł 152

Konwencja niniejsza będzie ratyfikowana możliwie najszybciej, a dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone w Bernie. O złożeniu każdego dokumentu ratyfikacyjnego sporządzony będzie protokół, którego odpis uwierzytelniony za zgodność Szwajcarska Rada Związkowa prześle wszystkim Mocarstwom, w których imieniu Konwencję podpisano lub przystąpienie do niej ratyfikowano.

Artykuł 153

Konwencja niniejsza wejdzie w życie(2) w sześć miesięcy po złożeniu co najmniej dwóch dokumentów ratyfikacyjnych. Następnie wejdzie ona w życie w stosunku do każdej z Wysokich Umawiających się Stron w sześć miesięcy po złożeniu przez nią dokumentu ratyfikacyjnego.

Artykuł 154

W stosunkach między Mocarstwami, które są związane Konwencją Haską o prawach i zwyczajach wojny lądowej z dnia 29 lipca 1899 r. lub z dnia 18 października 1907 r., a które są Stronami niniejszej Konwencji, ta ostatnia uzupełni część II i III Regulaminu, załączonego do wspomnianych Konwencji Haskich.

Artykuł 155

Od daty wejścia w życie niniejsza Konwencją otwarta będzie do przystąpienia dla każdego z Mocarstw, w których imieniu nie została podpisana.

Artykuł 156

Przystąpienia będą notyfikowane na piśmie Szwajcarskiej Radzie Związkowej i nabiorą mocy po upływie sześciu miesięcy od daty ich otrzymania.

Szwajcarska Rada Związkowa zawiadomi o każdym przystąpieniu wszystkie Mocarstwa, w których imieniu Konwencję podpisano albo przystąpienie do niej notyfikowano.

Artykuł 157

Sytuacje przewidziane w artykułach 2 i 3 spowodują natychmiastowe wejście w życie ratyfikacji i przystąpień złożonych bądź notyfikowanych przez Strony w konflikcie przed albo po rozpoczęciu działań wojennych lub okupacji. Zawiadomienia o ratyfikacjach lub przystąpieniach otrzymanych od Stron w konflikcie będą rozesłane przez Szwajcarską Radę Związkową jak najszybszą drogą.

Artykuł 158

Każda z Wysokich Umawiających się Stron będzie miała możliwość wypowiedzenia niniejszej Konwencji.

Wypowiedzenie notyfikowane zostanie na piśmie Szwajcarskiej Radzie Związkowej, która zawiadomi o wypowiedzeniu Rządu wszystkich Wysokich Umawiających się Stron.

Wypowiedzenie nabierze mocy po upływie roku od daty notyfikowania go Szwajcarskiej Radzie Związkowej. Jednakże wypowiedzenie notyfikowane wówczas, gdy Mocarstwo wypowiadające jest uwikłane w konflikt, nie odniesie żadnego skutku dopóty, dopóki nie zostanie zawarty pokój, a w każdym razie dopóty, dopóki nie zostaną zakończone czynności związane ze zwolnieniem, repatriacją i ponownym osiedleniem osób podlegających ochronie na mocy niniejszej Konwencji.

Wypowiedzenie będzie miało skutek tylko w stosunku do Mocarstwa wypowiadającego. Nie wywrze ono żadnego wpływu na obowiązki, jakie Strony w konflikcie będą musiały w dalszym ciągu wypełniać na mocy zasad prawa narodów wynikających ze zwyczajów ustalonych między cywilizowanymi narodami, z praw ludzkości i wymagań sumienia publicznego.

Artykuł 159

Szwajcarska Rada Związkowa spowoduje zarejestrowanie niniejszej Konwencji w Sekretariacie Narodów Zjednoczonych. Szwajcarska Rada Związkowa zawiadomi również Sekretariat Narodów Zjednoczonych o wszystkich otrzymanych przez nią ratyfikacjach, przystąpieniach i wypowiedzeniach, dotyczących niniejszej Konwencji.

Na dowód czego niżej podpisani, po złożeniu swoich pełnomocnictw, podpisali niniejszą Konwencję.

Sporządzono w Genewie, dnia 12 sierpnia 1949 r. w językach francuskim angielskim. Oryginał będzie złożony w archiwach Związku Szwajcarskiego.

Szwajcarska Rada Związkowa przekaze uwierzytelniony za zgodność odpis Konwencji każdemu z Państw podpisujących, jak również Państwom które przystąpią do Konwencji

Załącznik I

Projekt układu w sprawie stref i miejscowości sanitarnych i bezpieczeństwa

Artykuł 1

Strefy sanitarne i bezpieczeństwa będą zarezerwowane wyłącznie dla osób wymienionych w artykule 23 Konwencji Genewskiej z dnia 12 sierpnia 1949 r. o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych oraz w artykule 14 Konwencji Genewskiej z dnia 12 sierpnia 1949 r. o ochronie osób cywilnych podczas wojny, jak również dla personelu, któremu powierzono zorganizowanie i zarząd tych stref i miejscowości oraz opiekę nad zebranymi tam osobami.

Jednakże osoby posiadające stałe miejsce zamieszkania w tych strefach będą miały prawo tam przebywać.

Artykuł 2

Osoby, które z jakiegokolwiek tytułu przebywają w strefie sanitarnej i bezpieczeństwa, nie powinny zajmować się żadną pracą będącą w bezpośrednim związku z działaniami wojennymi lub produkcją materiału wojennego w obrębie tej strefy lub poza nią.

Artykuł 3

Mocarstwo, które utworzyło strefę sanitarną i bezpieczeństwa, podejmie wszelkie stosowne środki, aby zabronić wstępu do tej strefy wszystkim osobom nie mającym prawa udawać się tam lub tam przebywać.

Artykuł 4

Strefy sanitarne i bezpieczeństwa powinny odpowiadać następującym warunkom:

- a) będą stanowiły niewielką tylko część terytorium podlegającego władzy Mocarstwa, które je utworzyło;
- b) powinny być słabo zaludnione w porównaniu ze swymi możliwościami przyjęcia nowych mieszkańców;
- c) będą położone z dala od wszelkich obiektów wojskowych i ważnych urządzeń przemysłowych lub administracyjnych, jak również będą pozbawione takich obiektów i urządzeń;
- d) nie będą znajdowały się na obszarach, które według wszelkiego prawdopodobieństwa mogą mieć znaczenie dla prowadzenia wojny.

Artykuł 5

Strefy sanitarne i bezpieczeństwa będą podlegały następującym obowiązkom:

- a) drogi komunikacyjne i środki transportowe, które mogłyby tam się znajdować, nie będą używane do przewozu personelu lub materiału wojskowego nawet w zwykłym tranzyście,
- b) w żadnych okolicznościach nie będą bronione przez wojsko.

Artykuł 6

Strefy sanitarne i bezpieczeństwa będą oznaczone czerwonymi skośnymi pasami na białym tle, umieszczonymi na peryferiach i na budynkach.

Strefy zarezerwowane wyłącznie dla rannych i chorych mogą być oznaczone czerwonymi krzyżami (czerwonymi półksiężycami, czerwonymi lwami i słońcami) na białym tle. W nocy będą one mogły również być oznaczone przez odpowiednie oświetlenie.

Artykuł 7

Już w czasie pokoju albo na początku działań wojennych każde Mocarstwo poda do wiadomości wszystkich Wysokich Umawiających się Stron wykaz stref sanitarnych i bezpieczeństwa utworzonych na terytorium podlegającym jego władzy. Powiadomi je ono również o utworzeniu każdej nowej strefy w czasie konfliktu.

Z chwilą otrzymania wymienionej wyżej notyfikacji przez Stronę przeciwną strefa będzie prawidłowo utworzona.

Jeżeli jednak Strona przeciwna uzna, że jakiś warunek przewidziany w niniejszym układzie nie został w sposób oczywisty spełniony, będzie ona mogła odmówić uznania strefy zawiadamiając o tym Stronę, do której strefa należy, albo też będzie mogła uzależnić uznanie od wprowadzenia kontroli przewidzianej w artykule 8.

Artykuł 8

Każde Mocarstwo, które uzna jedną lub więcej stref sanitarnych i bezpieczeństwa, utworzonych przez Stronę przeciwną, będzie miało prawo zażądać, aby jedna lub więcej komisji specjalnych nadzorowało, czy strefy te odpowiadają warunkom i obowiązkowi wymienionym w niniejszym układzie.

W tym celu członkowie komisji specjalnych będą mieli w każdym czasie wolny dostęp do różnych stref, a nawet będą mogli stale tam mieszkać. Dla umożliwienia im wykonywania kontroli będą im przyznane wszelkie ułatwienia.

Artykuł 9

Gdyby komisje specjalne stwierdziły fakty, które wydają się im sprzeczne z postanowieniami niniejszego układu, zawiadomią o tym natychmiast Mocarstwo, do którego strefa należy, i wyznaczą mu termin najwyżej pięciodniowy dla zaradzenia terenu; równocześnie zawiadomią o tym Mocarstwo, które uznało tę strefę.

Gdyby Mocarstwo, do którego strefa należy, nie zastosowało się w tym terminie do udzielonego mu ostrzeżenia, Strona przeciwna będzie mogła oświadczyć, że w stosunku do tej strefy nie uważa się za związaną nadal niniejszym układem.

Artykuł 10

Mocarstwo, które utworzy jedną lub więcej stref sanitarnych i bezpieczeństwa, jak również Strony przeciwnie, które zawiadomiono o ich istnieniu, mianują osoby, które mają wejść w skład komisji specjalnych wymienionych w artykułach 8 i 9, albo spowodują ich wyznaczenie przez Mocarstwo opiekuńcze lub przez inne Mocarstwa neutralne.

Artykuł 11

Strefy sanitarne i bezpieczeństwa nie mogą być w żadnych okolicznościach atakowane, lecz będą chronione i szanowane przez Strony w konflikcie.

Artykuł 12

W razie okupacji jakiegoś obszaru znajdujące się tam strefy sanitarne i bezpieczeństwa powinny być w dalszym ciągu szanowane i używane do tego samego celu.

Jednakże Mocarstwo okupujące będzie mogło zmienić ich przeznaczenie po zabezpieczeniu losu osób, które zostały do nich przyjęte.

Artykuł 13

Układ niniejszy będzie stosował się również do miejscowości, którym Mocarstwa nadadzą takie same przeznaczenie, jak strefom sanitarnym i bezpieczeństwa.

Załącznik II

Projekt regulaminu pomocy zbiorowej dla internowanych osób cywilnych

Artykuł 1

Komitety internowanych będą upoważnione do dokonywania rozdziału zbiorowych przesyłek pomocy, za które odpowiadają, między wszystkich internowanych przydzielonych administracyjnie do ich miejsc internowania, a również między internowanych przebywających w szpitalach, więzieniach i innych zakładach karnych.

Artykuł 2

Zbiorowe przesyłki pomocy będą rozdzielane stosownie do poleceń ofiarodawców oraz zgodnie z planem ustalonym przez komitety internowanych; jednakże rozdział środków pomocy lekarskiej nastąpi, w miarę możliwości, po uzgodnieniu z lekarzami naczelnymi, którzy będą mogli w szpitalach i izbach chorych odstępować od poleceń ofiarodawców o tyle, o ile wymagać tego będą potrzeby chorych. W tak określonych ramach rozdział nastąpi zawsze w sposób słuszny.

Artykuł 3

W celu umożliwienia sprawdzenia jakości i ilości otrzymanych towarów oraz w celu sporządzenia szczegółowych sprawozdań dla ofiarodawców członkowie komitetów internowanych będą mogli udawać się na dworce kolejowe i inne miejsce odbioru położone w pobliżu ich miejsc internowania, do których przybywają zbiorowe przesyłki pomocy.

Artykuł 4

Komitety internowanych korzystać będą z ułatwień koniecznych dla sprawdzenia, czy rozdział pomocy zbiorowej dokonywany jest we wszystkich pododdziałach i oddziałach pomocniczych miejsca internowania zgodnie z ich poleceniami.

Artykuł 5

Komitety internowanych będą mogły wypełniać formularze i kwestionariusze przeznaczone dla ofiarodawców, a odnoszące się do pomocy zbiorowej (rozdział, potrzeby, ilość itd.), jak również spowodować ich wypełnianie przez swych członków w oddziałach pracy lub lekarzy naczelnych izb chorych i szpitali. Należycie wypełnione formularze i kwestionariusze będą niezwłocznie przekazywane ofiarodawcom.

Artykuł 6

W celu zapewnienia prawidłowego rozdziału pomocy zbiorowej między internowanych w danym miejscu internowania oraz ewentualnego zaspokojenia potrzeb, jakie mogą powstać na skutek przybycia nowych transportów internowanych, komitety internowanych upoważnione będą do tworzenia i utrzymywania dostatecznych zapasów pomocy zbiorowej. W tym celu będą im oddawane do użytku odpowiednie magazyny; każdy magazyn będzie zaopatrzony w dwa zamki, przy czym komitet internowanych będzie posiadał klucze od jednego, a komendant miejsca internowania od drugiego zamku.

Artykuł 7

Wysokie Umawiające się Strony, a w szczególności Mocarstwa zatrzymujące, zezwolą w miarę możliwości i z zastrzeżeniem reglamentacji dotyczącej zaopatrzenia ludności na dokonywanie na ich terytorium wszelkich zakupów pomocy zbiorowej w celu rozdziału dla internowanych, z zastrzeżeniem przepisów regulujących zaopatrzenie ludności, oraz ułatwią również przekazywanie funduszków i inne czynności finansowe, techniczne lub administracyjne potrzebne dla dokonywania tych zakupów.

Artykuł 8

Powyższe postanowienia nie naruszają prawa internowanych do otrzymywania pomocy zbiorowej przed ich przybyciem do miejsca internowania lub podczas przenoszenia ani też możliwości zapewnienia jej rozdziału między adresatów przez przedstawicieli Mocarstwa opiekuńczego, Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża lub jakiegokolwiek innej humanitarnej organizacji pomocy internowanym, obowiązanej do jej przekazywania, przy zastosowaniu wszelkich innych środków, jakie uznają oni za celowe.